

Vadlīnijas pārejai uz mācībām latviešu valodā

Vadlīnijas pārejai uz mācībām latviešu valodā

Metodiskie ieteikumi, ieviešot grozījumus Izglītības likumā un Vispārējās izglītības likumā 2022. gada 7. jūnijā, kuros paredz, ka no 2023. gada 1. septembra izglītības process tikai valsts valodā tiks īstenots pirmsskolas izglītībā un pamatzglītības pakāpē 1., 4. un 7. klasē, no 2024. gada 1. septembra mācības tikai valsts valodā uzsāks 2., 5. un 8. klašu skolēni, bet no 2025. gada 1. septembra pievienosies arī 3., 6. un 9. klases.

Metodiskie ieteikumi izstrādāti Valsts izglītības satura centra Eiropas Sociālā fonda projektu "Kompetenču pieeja mācību saturā" un "Atbalsts izglītojamo individuālo kompetenču attīstībai" ietvaros.

Metodisko ieteikumu izstrādi vadija **Santa Kazaka**.

Metodisko ieteikumu autore **Ērika Pičukāne**.

Recenzente **Inga Kripšēvica**.

ISBN **978-9934-24-161-1**

Saturs

4

6

11

15

17

18

22

23

25

28

IEVADS

Šodien skolā mācās skolēni ar dažādiem valodas līmeņiem, tas nozīmē, ka katram skolotājam ir jābūt arī valodas skolotājam. Ir svarīgi apzināties, ka valodas jautājums ir visu mācību jomu skolotāju jautājums. Tādējādi skolotāji tiek aicināti attīstīt valodas prasmi un iekļaut valodu kā līdzekli jebkurā mācību priekšmetā, lai veicinātu vispusīgu mācību procesu. Priekšmeta skolotājs, kurš vienlaikus ir arī valodas skolotājs, var efektīvi integrēt valodu mācību priekšmeta nodarbībās. Tas nozīmē, ka skolēni var apgūt ne tikai priekšmeta saturu, bet arī attīstīt savu valodas prasmi. Un arī otrādi – valodas skolotājs, kurš ir pazīstams ar mācību priekšmeta saturu, var pielāgot valodas mācības konkrētajai tēmai vai kontekstam. Tas var padarīt valodas apguvi skolēniem interesantāku un aizraujošāku.

Tomēr tas arī prasa no skolotājiem risināt dažādus izaicinājumus, kas varētu radīt vairākas problēmas. Aplūkosim dažus no tiem.

1. Uzmanības sadalījums: skolotājiem būs jā saglabā līdzsvars starp tādiem skolēniem, kuri vēl tikai iepazīst valodu, un tiem, kuri jau prot valodu B2 līmenī¹ vai kuriem tā ir dzimtā valoda. Tas var nozīmēt to, ka daļai skolēnu varētu pietrūkt individuālās uzmanības vai atbalsta.

2. Grupas dinamika²: skolēni ar dažādiem valodas līmeņiem var radīt grūtības grupas dinamikā. Ja viena grupa ir pārāk vāja vai pārāk spēcīga salīdzinājumā ar citām grupām, tas var novest pie nevienlīdzības un motivācijas problēmām.

Svarīgi izprast, kas ir grupas dinamika un kādi faktori to ietekmē³:

- Vai un cik cieši skolēni ir savstarpēji pazīstami?
- Vai un cik lielā mērā tie uzticas citiem dalībniekiem?
- Vai starp atsevišķiem grupas locekļiem pastāv pozitīva vai negatīva kopīga "vēsture" (kopīgas mācības, filmas, dziesmas utt.)?
- Vai skolēni komunicē (spēj komunicēt) savā starpā?
- Vai jūtas ērti un droši?
- Vai un cik lielā mērā grupas dalībnieki spēj novērtēt/pieņemt atšķirīgo un daudzveidīgo?
- Vai skolēniem ir vienādi vai atšķirīgi, varbūt viņiem ir pretēji mērķi, vajadzības, attieksmes?

3. Mācību programmas pielāgošana: skolotājiem būs jāpielāgo mācību priekšmetu programmas tā, lai tās atbilstu skolēniem ar dažādu valodas līmeni. Tas nozīmē, ka daži skolēni būs jāstrādā ar papildu materiāliem vai jāizmanto papildu resursi (mācību līdzekļu piemēri ir brīvi pieejami *Skola2030* digitālajā resursu krātuvē⁴).

4. Mērķu sasniegšana: skolotājiem var būt grūti izvirzīt mērķus, kas atbilstu skolēniem ar dažādiem valodas līmeņiem, piemēram, skolēni, kam tā ir dzimtā valoda, vēlas vairāk attīstīt savas valodas prasmes, taču tiem, kam valodas prasme ir tikai sākumposmā, galvenais varētu būt valodas pamatu nostiprināšana.

5. Pašvadīta mācīšanās: "skolām jāpalīdz attīstīt ikviena skolotāja lietpratība pašvadītas mācīšanās nozarē, lai skolotājiem veidotos kopīga izpratne un viņi darbotos saskaņīgi un visās mācību jomās. Te nepieciešama arī sistematiska pieeja, veidojot mācību materiālus un organizējot vienādus novērtējuma rīkus. Pašvadītas mācīšanās pieejai nevajadzētu būt kā papildu saturam, bet gan principiem, kas integrēti ikvienā mācību jomā"⁵.

¹ https://maciunmacies.valoda.lv/wp-content/uploads/2021/04/LatviesuValodasPrasmesPamattlimesis_A4_2021-v2.pdf

² <https://metodes.lv/grupas-dinamika-un-komandas-veidosana/kas-ir-grupas-dinamika>

³ <https://metodes.lv/grupas-dinamika-un-komandas-veidosana/kas-ir-grupas-dinamika>

⁴ <https://mape.skola2030.lv/>

⁵ <https://www.skola2030.lv/lv/jaunumi/blogs/ka-attistit-pasvaditu-macisanos>

Lai atrisinātu šos izaicinājumus, skolotāji var izmantot un īstenot dažādus mācīšanas principus. Tālāk minēti daži no tiem.

Individualizētas mācības: skolotājiem vajadzētu censties nodrošināt individuālu atbalstu un mācību plānus atbilstoši katram skolēnam. Tas ietver papildu materiālu sagatavošanu, individuālas konsultācijas vai citu atbalstu.

Sadarbība grupās: skolēniem ar dažādiem valodas līmeņiem var būt noderīgi strādāt kopā mazākās grupās, kur viņi var atbalstīt cits citu. Šādas grupas var veicināt savstarpējo mācīšanos un motivāciju.

Papildu resursi: skolotāji var izmantot papildu resursus⁶, piemēram, valodas apguves digitālos līdzekļus dažādos mācību priekšmetos⁷, audio un video materiālus vai grāmatas⁸, kas būs atbalsts skolēniem ar dažādiem zināšanu līmeņiem.

Mērķu diferencēšana: skolotājiem būtu jāizvirza mērķi, kas atbilst katra skolēna individuālajām vajadzībām. Tas nozīmē, ka skolotājiem ir jāizvirza mērķi, kas ir sasniedzami un attīstāmi atbilstoši katram līmenim konkrētajā mācību priekšmetā. Galvenais ir saprast, *ka mērķu diferencēšanai, mācot priekšmetu citā valodā, ir individuāla pieeja*, ir jāņem vērā katra skolēna individuālās mācību vajadzības un spējas. Tas nodrošinās to, ka visi skolēni tiks atbalstīti saskaņā ar savām spējām un valodas prasmes līmeni.

Ir svarīgi atzīt, ka viss iepriekš minētais prasa lielāku skolotāju sagatavotību un pielāgošanos konkrētajam izaicinājumam vai situācijai. Tomēr, ja ir pārdomāta plānošana un atbalsts, tad skolēni ar dažādiem valodas līmeņiem var attīstīt savas prasmes un sasniegt progresu jebkurā mācību priekšmetā. Vēl gribētos vērst skolu vadības un skolotāju uzmanību uz to, ka viena no vērtīgākajām pedagoga (un ne tikai) prasmēm ir spēja nepārtraukti jau esošās zināšanas pārveidot jaunās. Proti, izmantojot bilingvālo mācību⁹ un CLIL (valodas un satura integrētā apguve)¹⁰ metodikas tālākizglītībasursos iegūtās zināšanas, pielāgot tās konkrētajā situācijā, spēt mainīt un konstruēt jaunas.

Veidojot vadlīnijas pārejai uz mācībām valsts valodā, esam domājuši par skolotāju, kuram būs jāstrādā lingvistiski neviendabīgajā vidē, un skolēnu, kas mācīsies latviešu valodā. Tādējādi iekļāvām tajās tos tematus, par kuriem ir visvairāk jautājumu.

Mācību saturs un pieeja:

- par plānošanu (kā skatīties uz stundas sasniedzamo rezultātu, plānot stundu);
- individuālais atbalsts/diferencēšana (individuāli vai mazās grupās, sarežģītākās vielas paskaidrošanai).

Darbs ar tekstu (par to, kā strādāt ar tekstu, kā skaidrot jēdzienus, kā veidot vēstījumu: kādus jautājumus uzdot utt.).

Valodas vides veidošana izglītības iestādē ("runājošā siena", plakāti, instrukcijas).

Tematiskie moduļi (moduļi ar apgūstamajiem terminiem).

Ikdienas vārdi un frāzes (funkcionālās un valodas frāzes skolēniem un pedagogiem, nepabeigtie teikumi).

Iepazīšanās ar vietējo kultūru (Latvijas kultūra un vēsture).

Vecāku un sabiedrības iesaiste.

Mācību resursi (grāmatas, rokasgrāmatas, audiovizuālie materiāli un interaktīvas tiešsaistes resursi utt.).

Turpinājumā piedāvāsim jums dažas idejas kā atbalstu skolotājiem pārejai uz mācībām valsts valodā. Lai prieks lasīt, meklēt, mēģināt un dalīties pieredzē!

⁶ <https://maciunmacies.valoda.lv/>

⁷ <https://valoda.lv/macibu-un-metodiskie-materiali-1-4-7-klasei/>

⁸ <https://skola2030.lv/attalinata-macisanas/macibu-saturs>

⁹ <https://maciunmacies.valoda.lv/bilingvala-izglitiba-un-clil>

¹⁰ <https://maciunmacies.valoda.lv/bilingvala-izglitiba-un-clil#1tab>

MĀCĪBU SATURS UN PIEEJA

Domājot par pārēju uz mācībām valsts valodā, gribētos sākt ar tēzi, ka *visi skolotāji skolā ir atbildīgi par valodas mācību procesu neatkarīgi no tā, vai tie ir valodas skolotāji vai citu mācību priekšmetu skolotāji*. Patiesībā priekšmetu skolotājs, piemēram, dabaszinību, matemātikas, fizikas, ķīmijas, vēstures vai cita mācību priekšmeta skolotājs, savā ziņā ir arī valodas skolotājs. Lai gan viņa galvenā atbildība ir nodrošināt mācību priekšmeta apguvi, mācību priekšmetu skolotājam ir svarīga loma arī valodas attīstībā. Tālāk minēti daži iemesli, kāpēc tas tā ir.

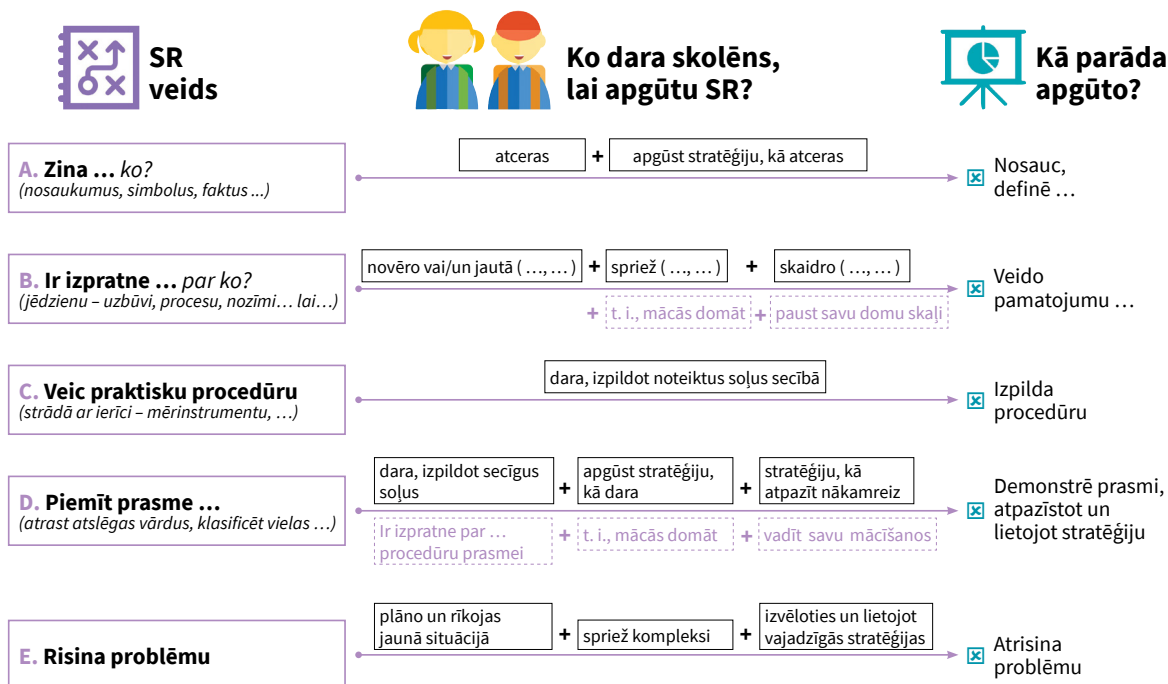
1. Izpratne un komunikācija: mācot jebkuru mācību priekšmetu, skolotājam ir jāspēj skaidri un efektīvi izskaidrot skolēniem sarežģītus jēdzienus un idejas. Viņiem ir jābūt tādām valodas prasmēm savā mācību priekšmetā, kas var nodrošināt, ka skolēni saprot un pieņem jauno informāciju.

2. Mutvārdu komunikācija: mācību priekšmetu skolotājam ir jāprot sniegt skaidru instrukciju, uzdot jautājumus un veicināt dialogu, kas savukārt veicinās skolēnu līdzdalību un izpratni.

3. Lasītprasme: mācību priekšmetu skolotājam ir jānodrošina arī lasītprasmes attīstība, jo piedāvātie resursi, piemēram, mācību grāmatas, raksti un materiāli, ir rakstīti latviešu valodā. Pedagoģam ir jāpalīdz skolēniem apgūt lasīšanas stratēģijas un saprast dažādus tekstus atbilstoši konkrētā mācību priekšmeta saturam.

4. Rakstīšanas prasme: mācību priekšmetu skolotājam jāpalīdz skolēniem uzlabot rakstīšanas prasmes, piemēram, veidojot laboratorijas darbus, konspektus, rakstot zinātniskus rakstus vai izstrādājot projektus. Viņam ir jāsniedz norādījumi par pareizu gramatiku, loģisko teikuma/teksta izkārtojumu un pārdomātu informācijas prezentāciju.

Kāds ir skolēna ceļš uz dažādiem SR? 15

Stundas plānošana

Dažas idejas stundas sasniedzamajā rezultātā un stundu plānošanā, mācot mācību priekšmetu citā valodā. Plānošana var būt veiksmīga, kad ir ievēroti tālāk piedāvātie soļi.

1. Noteikti skaidri mērķi. Sākot stundu, ir svarīgi noskaidrot, kāds ir sasniedzamais rezultāts. Piedāvājam Latvijas Universitātes Starptozaru izglītības inovāciju centra (LU SIIC) projektā "Prātnieku laboratorija" veidoto atgādni skolotājam par sasniedzamo rezultātu (SR).¹¹

Sasniedzamais rezultāts var ietvert gan valodas prasmju attīstību, gan mācību priekšmeta specifiskās zināšanas un prasmes. Kā vienu no piemēriem idejām apskatīsim savulaik Latviešu valodas aģentūras veidotā izdevuma "Mācību satura un valodas apguve ģeogrāfijā. Metodiski ieteikumi vidusskolu skolotājiem. II daļa" (2006, LVAVA) fragmentu. Tematiski tas tomēr pilnībā nesakrīt ar *Skola2030* ģeogrāfijas programmas paraugu¹², tāpēc piedāvājam to vairāk ieskatam, lai parādītu, kā mācīt valodu.

Skolotājiem tika piedāvātas konkrētas mācību tēmas ģeogrāfijā (arī citos mācību priekšmetos), to plānoju mi, stundu apraksti un stundā izmantojamie materiāli. Ģeogrāfijas mācību saturs saskaņots ar ģeogrāfijai tuvu mācību priekšmetu (bioloģija, ekonomika, matemātika, vēsture u. c.) mācību saturu. Īpaša uzmanība pievērsta sasniedzamajiem rezultātiem ģeogrāfijā, valodā un mācību un sadarbības prasmju apgūvē. Skolēns te ir gan konkrētā mācību priekšmeta, gan latviešu valodas apgūvējs, tāpēc piedāvātajās stundās viņam ir iespēja patstāvīgi strādāt, izmantot jau esošās latviešu valodas zināšanas un pilnveidot savas valodas prasmes.

¹¹ <https://www.siic.lu.lv/resursi/gramatas/atgadnes-skolotajam-kurs-macas/>

¹² <https://mpe.gov.lv/catalog/materials/98D3C22C-AE1D-4384-9375-0B2D23D440E7/view>

PARAUGS

Tēma. Pasaules teritoriālā struktūra un valstu ģeogrāfiskais izvietojums.

Ieteicamais stundu skaits: **10** stundas.

Saturs <ul style="list-style-type: none"> • Pasaules valstu veidošanās pamatjautājumi • Valstu būtiskākās pazīmes • Pasaules valstu klasifikācija • Valstu tipi • Starptautiskās organizācijas, to darbības virzieni • Konflikti un karadarbība pasaules reģionos, valstīs 		Starppriekšmetu saikne <ul style="list-style-type: none"> • Vēsture (politiskā karte) • Politika un tiesības (politiskā karte) • Sociālās zinības (valsts iekārta)
Sasniedzamais rezultāts	Ģeogrāfija	<ul style="list-style-type: none"> • Skolēni raksturo un novērtē atsevišķu valstu fiziogēogrāfisko, ekonomģeogrāfisko un politiski ģeogrāfisko stāvokli. • Skolēni prot salīdzināt atsevišķu valstu IKP un izskaidrot, kas ir IKP un NKP (iekšējais kopprodukts un nacionālais kopprodukts). • Skolēni zina valstu klasifikāciju pēc pārvaldes formām un var minēt piemērus. • Skolēni zina un prot parādīt kartē kara un konfliktu reģionus, prot izteikt un pamatot savu viedokli par dažāda satura konfliktiem pasaules reģionos, analizēt ANO miera misiju pasaules <i>karstajos punktos</i>. • Skolēni analizē atbilstoša satura diagrammas un kartoshēmas.
	Valoda	<ul style="list-style-type: none"> • Skolēni prot pierakstīt dzirdēto informāciju atbilstoši mērķim. • Skolēni lieto un prot izskaidrot tēmai atbilstošu terminoloģiju. • Skolēni komentē, novērtē, apspriež shematisko informāciju. • Skolēni formulē tēzes, balstoties uz iegūto informāciju. • Skolēni nostiprina iemaņas radošu un patstāvīgu darbu rakstīšanā.
	Mācību un sadarbības prasmes	<ul style="list-style-type: none"> • Skolēni strādā grupās/pāros (sadala pienākumus, sadarbojas, atbalsta grupas biedrus). • Skolēni prezentē sava darba rezultātus. • Skolēni prot diskutēt, izteikt savas domas. • Skolēni prot strādāt ar dažādiem avotiem.

Atbalsta materiālus pilnveidotajam mācību saturam skolotāji var atrast *Skola2030* mācību resursos¹³, digitālajā bibliotēkā¹⁴ un digitālajā krātuvē¹⁵. Pieejamie resursi palīdzēs skolotājiem mērķtiecīgāk plānot mācību procesu konkrētajiem skolēniem.

2. Atlasīti piemēroti mācību materiāli. Izvēloties mācību materiālus, atlasiet vai pielāgojiet tos tā, lai tie atbilstu mērķiem un skolēnu valodas prasmju līmenim. Izmantojiet dažādus resursus, piemēram, mācību grāmatas, audio un video materiālus, valodas vingrinājumus, interaktīvās aktivitātes vai digitālos rīkus, lai veicinātu skolēnu interesi un aktīvu līdzdalību¹⁶. Vairāk par mācību materiāliem lasiet sadaļā “Mācību resursi”.

3. Izmantotas dažādas mācību metodes. Dažādu mācību metožu izmantošana veicina ne tikai mācību priekšmeta satura, bet arī efektīvāku valodas apguvi. Izmēģiniet aktīvo mācīšanos, sadarbības aktivitātes, valodas vingrinājumus, diskusijas, uzdevumu risināšanu vai projektu darbus, lai iesaistītu skolēnus un attīstītu viņu valodas prasmes. Kā paraugu var izmantot *Skola2030* materiālus “Mācību resursi”¹⁷ un Latvijas Universitātes materiālu “Labās prakses e-piemēri skolotājiem”¹⁸.

4. Nodrošināts individualizēts atbalsts. Domājot par skolēniem ar dažādu valodas prasmi, nodrošiniet atbalstu katram skolēnam, lai sasniegtu rezultātu atbilstoši viņu valodas līmenim un vajadzībām. Tas var ietvert jau iepriekš minēto, proti, papildu uzdevumus, atgādnes, individuālas konsultācijas vai citus atbalsta materiālus, lai palīdzētu skolēniem ar dažādu valodas un mācību priekšmeta satura zināšanu līmeni. Vairāk par diferenciaciju, individualizāciju un personalizāciju var lasīt Izglītības kvalitātes valsts dienesta veidotajā prezentācijā¹⁹ un *Skola2030* “Metodiskajos ieteikumos pārmaiņu vadītājiem un īstenotājiem skolā”, sadaļā “Diferencēta mācību procesa organizēšana”²⁰.

Ja skolēna dzimtā valoda nav latviešu valoda, tad tieši atgādnes ir noderīgs rīks, lai palīdzētu skolēniem atkārtot un atcerēties svarīgo informāciju dažādos mācību priekšmetos, veikt uzdevumus un arī nostiprināt savas valodas zināšanas konkrētajā mācību priekšmetā. Idejām un ierosmēm var apskatīties Kokneses pamatskola – attīstības centra atgādņu paraugus dažādos mācību priekšmetos²¹.

Tālāk piedāvājam dažas idejas par atgādnēm dažādos mācību priekšmetos.

Matemātika:

- matemātiskie jēdzieni, nosaukumi, piemēri un formulas;
- grafiki vai diagrammas, lai palīdzētu vizualizēt matemātiskos konceptus;
- tabulas ar biežāk izmantojamajiem matemātiskiem terminiem un to definīcijām.

Kā paraugu var izmantot arī Daugavpils pilsētas Izglītības pārvaldes metodisko materiālu, kurā uzskatāmi un koncentrēti sniegta vizuāla informācija par svarīgāko, kas ir jāzina un jāprot matemātikā pamatskolā. Tās izmantojamas mācību satura apgūvē, nostiprināšanā un atkārtotā, individuālajam darbam. Atgādnes izmantojamas kā atbalsts latviešu valodas lietošanai matemātikas stundās²².

Vēsture:

- hronoloģiskas atgādnes par svarīgiem vēsturiskiem notikumiem, datumiem un to nozīmi;
- attēli un ilustrācijas, kas attēlo vēsturiskos notikumus vai personības;
- svarīgāko vēsturisko terminu un to definīciju atgādnes.

Dabaszinātnes:

- diagrammas un attēli, kas parāda dabas parādības, procesus un ciklus;
- atgādnes ar galvenajiem dabaszinātniskajiem jēdzieniem un to definīcijām;
- iespējams izmantot arī dažādu dzīvnieku, augu vai dabas parādību attēlus.

¹³ <https://mape.skola2030.lv/page/meklet>

¹⁴ <https://skola2030.lv/lv/skolotajiem/macibu-lidzekli>

¹⁵ <https://www.skola2030.lv/attalinata-macisanas/macibu-saturs>

¹⁶ <https://maciunmacies.valoda.lv/>

¹⁷ <https://mape.skola2030.lv/materials/juHfTgJCfyBiUWCMYmcWSD>

¹⁸ <https://www.siic.lv/resursi/labas-prakses-e-piemeri/>

¹⁹ <https://www.ikvd.gov.lv/lv/media/321/download>

²⁰ <https://www.youtube.com/watch?v=m4DEDTRfsR4>

²¹ <http://koknesespamatskolaac.lv/atgadnes>

²² https://izglitiba.daugavpils.lv/wp-content/uploads/2019/08/190814_DPIP_Metodiskais_mater_Atgadnes_matematika_7_9_klases_2019.pdf

Daudz ideju un paraugu var atrast *Skola2030* materiālos. Piemēram, atgādne fizikā par tematu "Modelēšana"²³.

Literatūra:

- atgādnes, kurās ietverta informācija par literārā darba pamatelementiem un autoru biogrāfiju;
- citātu atgādnes no svarīgiem literatūras darbiem;
- literāro terminu un to definīciju atgādnes, piemēram, žanri, motīvi utt.

Valodu mācīšana:

- vārdnīcas atgādnes ar bieži lietotiem vārdiem un to nozīmēm;
- gramatikas noteikumu atgādnes, piemēram, konjugācijas, deklinācijas, laika formas utt.;
- frāžu vai teikumu atgādnes, lai palīdzētu atcerēties izteiksmes un pareizrakstību.

Atgādnes var būt rakstiskas, vizuālas vai pat interaktīvas (idejām tiešsaistes atbalsta lapa ģeometrijā²⁴). Svarīgi ir pielāgot atgādņu veidu un saturu konkrētajam mācību priekšmetam un skolēnu vajadzībām, lai tās būtu pēc iespējas efektīvas un atbalstītu mācību procesu.

Veidojot atgādnes, ieteicams izmantot *Skola2030* materiālus²⁵, pieejamos mācību līdzekļus, digitālos materiālus utt.

"Diferencēšana dod iespēju efektīvi/pilnvērtīgi mācīties visiem, salīdzināt savu izaugsmi ar sevi pašu pirms kāda noteikta laika. Prasmīgi pārvaldīta diferencēšana uzlabo savstarpējās attiecības – bērni pieņem dažādību kā pašsaprotamu, ir gatavi atzīt katra pieliktās pūles, priecājas par katra individuālajiem sasniegumiem."²⁶

5. Vērtēšana. Viena no vērtēšanas metodēm, apgūstot mācību priekšmetu latviski, varētu būt radošie projekti: iedrošiniēt skolēnus veidot radošus projektus, piemēram, veidot atgādnes konkrētajā tematā, veidojot vārdnīcu ar attēliem no interneta vides utt.

Ir svarīgi ņemt vērā, ka daudzveidīgie vērtēšanas veidi palīdzēs iegūt dažādu informāciju par skolēnu progresu. Ieteicams izmantot vairākas metodes, lai iegūtu pēc iespējas objektīvāku un pilnīgāku izpratni par skolēnu sasniegumiem.

Iesakām izmantot papildu resursus no *Skola2030* atbalsta materiāliem²⁷.

Raksti par vērtēšanu un skolotāju pieredzi 2018. gada decembra izdevumā skolotāju atbalstam pilnveidotā satura un pieejas īstenošanā "Domāt.Darīt.Zināt."²⁸

Vērtēšana skolēna izaugsmei (Pāvels Pestovs)²⁹.

Ko vērtēšana iemāca skolēniem? (Solvita Lazdiņa)³⁰.

Kā vērtēt kompleksu sniegumu? (Dace Namsone)³¹.

"Vērtēt, lai mācītos", astoņu minūšu video par vērtēšanu no *Skola2030* konferences³².

Vērtēšana Somijas izglītības sistēmā (Irmeli Halinena)³³.

Priekšnoteikumi veiksmīgai vērtēšanai un kā līdz tai nonākt. (Tims Outss)³⁴.

Čakāne L., Formatīvās vērtēšanas lomas pastiprināšanās, īstenojot mācīšanos iedziļinoties (2018). Mācīšanās lietpratībai. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds³⁵.

Vebinārs. Biežāk uzdotie jautājumi par vērtēšanu / 21.08.2020³⁶.

Vērtēšana katra skolēna izaugsmei (Pāvels Pestovs) / 08.10.2020³⁷.

Atgriezeniskā saite katra skolotāja izaugsmei (Dace Namsone) / 08.10.2020³⁸.

²³ <https://mape.skola2030.lv/resources/12150>

²⁴ <https://www.math-salamanders.com/geometry-cheat-sheet.html>

²⁵ <https://mape.gov.lv>

²⁶ <https://mape.skola2030.lv/resources/5949>

²⁷ <https://www.skola2030.lv/lv/istenosana/macibu-pieeja/vertesana>

²⁸ <https://www.skola2030.lv/lv/jaunumi/zinu-izdevums/skola2030-zinu-izdevums-2>

²⁹ <https://youtu.be/pcsWNN4FfVo>

³⁰ https://youtu.be/5tsxGyj_bis

³¹ https://youtu.be/giDpt9vz_1s

³² <https://youtu.be/bilmxTPkYtw>

³³ <https://youtu.be/Cx4RrLLS6x4>

³⁴ <https://youtu.be/pLnrJSK32hw>

³⁵ <https://doi.org/10.22364/ml.2018>

³⁶ <https://youtu.be/quACZ6XGAVU>

³⁷ <https://youtu.be/JAkR4fdvtic>

³⁸ <https://youtu.be/JmzprXEaXQO>

6. Refleksija un atsauksmes. Pēc stundas rosiniet refleksiju par to, kā ir veicies nodarbībā un kādi rezultāti ir sasniegti. Analizējiet, kas ir bijis veiksmīgs un ko varētu uzlabot. Nodrošiniet atsauksmes skolēniem, lai viņi varētu apzināties savus panākumus un attīstības jomās, kā arī piedāvājiēt iespēju izteikt savas domas un ierosinājumus. Refleksijai skolēniem var piedāvāt izmantot dažādas digitālās dienasgrāmatas (dažas idejas var atrast arī citu valstu piedāvājumos³⁹).

Izvērtējiet progresu un pielāgojiet plānu: nepieciešams regulāri novērtēt skolēnu progresu, izmantojot dažādus vērtēšanas veidus, piemēram, testus, projektus, uzdevumus vai sarunas. Šie novērtējumi palīdzēs jums saprast, vai sasniedzamie rezultāti ir atbilstoši, un veikt vajadzīgos labojumus mācību plānā, ja tas ir nepieciešams.

Progresu vērtēšanas metodes citos mācību priekšmetos var atšķirties atkarībā no tā rakstura un mērķiem. Tālāk doti daži piemēri, kā varētu novērtēt progresu dažādos mācību priekšmetos.

Fizika vai ķīmija

Laboratorijas darbu novērtēšana, kurā skolēniem jāveic eksperimenti un jāanalizē rezultāti.

Testi un pārbaudes, kas novērtē teorētiskās zināšanas par fizikas vai ķīmijas principiem un likumsakarībām.

Projektu vai prezentāciju novērtēšana, kur skolēni demonstrē savu izpratni par svarīgiem fizikas vai ķīmijas jautājumiem.

Mūzika

Praktiskie pārbaudījumi, kuros skolēni spēlē mūzikas instrumentus vai dzied.

Mūzikas teorijas testi, kas novērtē skolēnu zināšanas par notīm, akordiem, ritmiem utt.

Radošo projektu novērtēšana, kur skolēni var radīt un izpildīt savas mūzikas kompozīcijas vai aranžējumus.

Māksla

Vizuālo darbu novērtēšana, kurā tiek ņemts vērā radošums, tehnikas lietošana un izteiksmes spēja.

Kritēriju saraksti, kas ietver svarīgus mākslas elementus, piemēram, līnijas, krāsu, formas utt., lai novērtētu skolēnu darbu.

Portfolio veidošana, kurā skolēni var iekļaut savus labākos mākslas darbus un sniegt raksturojumu par katru no tiem.

Sports un veselība

Sportiskie pārbaudījumi, kas novērtē skolēnu fiziskās spējas, piemēram, skriešana, metieni, lēkšana, koordinācija utt.

Spēļu vai komandas aktivitāšu novērtēšana, kur tiek vērtēta sadarbība, stratēģiskās domāšanas spēja, fiziskās prasmes utt.

Sekošana individuālajiem mērķiem, kur skolēniem tiek dots iespēja izvirzīt personiskus mērķus un novērtēt to sasniegšanu.

Strādājot skolā, skolotājs var veicināt tādu skolēnu prasmju attīstību, kas palīdzēs tiem ne tikai uzņemt un atcerēties informāciju, bet arī analizēt, izprast un novērtēt to kritiski. Aktivizējot skolēnu radošumu, tiek attīstītas inovatīvas idejas un risinājumi.

³⁹ <https://codinghero.ai/10-best-study-planner-and-reminder-apps-for-kids>

DARBS AR TEKSTU

Mūsdienu mainīgajā pasaulē skolēniem vairs nepietiek tikai ar to, ka viņi saprot konkrēto tekstu, jo viena no svarīgākajām prasmēm ir prasme no dažāda satura tekstiem veidot jaunu informāciju un prezentēt to. Strādājot ar tekstu (jebkurā mācību līdzeklī), ir arī jāatceras, ka visa informācija vienā tekstā vairs nav pieejama. Skolā ir jāmāca stratēģijas, kas var palīdzēt ne tikai spēt izlasīt tekstu bet arī izprast tā saturu. Piedāvājam dažas stratēģijas darbam ar tekstu, mācot mācību priekšmetu latviešu valodā.

1. Lasīšanas ar izpratni: ietver piezīmju veidošanu, svarīgāko faktu izcelšanu, sakarību veidošanu/meklēšanu starp dažādiem jautājumiem un atbildēm.

2. Vārdnīcas izmantošana: tas palīdz paplašināt vārdu krājumu un sapratni par to, kā konkrētie vārdi tiek izmantoti kontekstā.

3. Konteksta analīze: skolēnam ir jāmācās analizēt kontekstu tā, lai saprastu, kas ir rakstīts starp rindiņām. Tas ietver informācijas meklēšanu atsaucēs, izpratni par teksta mērķi un auditoriju.

4. Līdzību un atšķirību meklēšana: atrast līdzības un atšķirības starp dažādiem tekstiem, tas palīdzēs veidot saikni starp tiem, starp dažāda veida informāciju, kā arī stiprinās izpratni par dažādiem tēmas aspektiem.

5. Konteksta paplašināšana: lai labāk saprastu tekstu, skolēnam ir jāapvieno lasītā pieredze ar ārējo informāciju un pierādījumos balstītiem argumentiem. Tas var ietvert papildu lasīšanu, pētījumu veikšanu internetā vai citu resursu izmantošanu, kas sniedz plašāku priekšstatu par apgūstamo tematu.

Svarīgi ir atcerēties, ka šīs stratēģijas ir jāpielāgo atbilstoši skolēna vecumam un prasmju līmenim. Skolotāju un vecāku atbalsts, lasīšanas prakse un regulāra atgriezeniskā saite veicina veiksmīgu darbu ar dažādiem tekstiem. Papildinformāciju par darbu ar tekstu, tiem, kas vēl nerunā vai tikko sāk runāt latviski, var atrast LVA metodikas skolas izdevumā latviešu valodas skolotājiem diasporā⁴⁰ (kas ir izmantojams jebkurā mācību posmā). Iesakām iepazīties arī ar projektā "Atvērtā skola" uzkrāto pieredzi⁴¹, kur var atrast padomus primāro mācību tekstu atlasei un izstrādei.

Būtiski ir arī iemācīt skolēniem, kā pārveidot un pārorganizēt iegūto informāciju, lai veicinātu saprašanu un spriedumu formulēšanu. Tālāk dotie piemēri palīdzēs skolēniem apgūt mācību priekšmetu saturu latviešu valodā.

1. Piezīmju veidošana: rakstot vai izveidojot piezīmes, skolēns var izcelt galvenos punktus, svarīgāko informāciju un jautājumus, kas rodas, lasot tekstu. Tas palīdzēs saglabāt kārtību un atcerēties būtiskāko, kas vēlāk var noderēt, veidojot spriedumus.

2. Domu karte: izveidot domu karti, izmantojot galvenos jēdzienus, apakšpunktus un sakarības starp tiem. Tas palīdzēs vizuāli attēlot informāciju un veicināt dažādu ideju un saikņu izpratni.

3. Tabulas un diagrammas: lai sakārtotu un salīdzinātu informāciju no dažādiem avotiem vai izceltu līdzīgo un atšķirības, var veidot tabulas vai diagrammas. Piemēram, visiem pazīstamo un sen lietojamo Venna diagrammu vai salīdzinājumu tabulu.

4. Atbildes uz jautājumiem: lai veicinātu aktīvu lasīšanu un padziļinātu saprašanu, skolēns var pats sev uzdot jautājumus par izlasīto tekstu un pēc tam mēģināt atbildēt uz tiem. Tas liek skolēnam aktīvi domāt par

⁴⁰ <https://maciunmacies.valoda.lv/wp-content/uploads/2020/03/PUPA2020-2-2.pdf>

⁴¹ <http://atvertaskola.iac.edu.lv/gramatas/pamatskola/risinajumi.html>

tekstu un izmantot izpratnes līmeni, lai formulētu atbildes.

5. Pārstāstīšana saviem vārdiem: ir jāmēģina pārveidot izlasīto informāciju, izmantojot jau apgūtos vārdus un formulējot to savā izpratnes līmenī. Tas palīdzēs skolotājam pārbaudīt, vai skolēns patiesi saprot tekstu un vai spēj saviem vārdiem izteikt galvenās idejas.

6. Diskusijas⁴² un debates⁴³: diskutējot par izlasīto tekstu ar citiem, skolēnam ir jāpārveido informācija, izmantojot argumentus, atbalstot/neatbalstot viedokļus un veidojot savus spriedumus. Tas veicina analītisko un kritisko domāšanu, tādējādi palīdzot izprast teksta pamatidejas un konceptus.

Idejām piedāvājam vienu no piemēriem darbam ar tekstu mazās grupās, kā skolēniem mācīt veidot atgādnēs (vairāk par atgādnēm lasiet sadaļā "Mācību saturs un pieeja") teksta atstāstīšanai⁴⁴, kuru skolotājs var pielāgot savām vajadzībām.

Pārejot uz mācībām latviešu valodā, ir svarīgi palīdzēt skolēniem atcerēties mācīto vielu, te varētu pievērst uzmanību tieši atkārtošanai. Deivids Sousa (Sousa, 2006) iesaka vairākas atkārtošanas stratēģijas⁴⁵:

1. Pārfrāzēšana – skolēni mutiski saviem vārdiem izsaka iepriekš dzirdētās vai lasītās idejas. Tas palīdz izmantot dzirdi, kā arī padara idejas skolēniem tuvākas.

2. Izvēlēšanās un pierakstu veikšana – skolēni pārskata tekstus, ilustrācijas, pierakstus, izvēloties pēc skolotāja, autora vai citu skolēnu izvirzītiem kritērijiem, kas tajos ir svarīgs. Tad ideja tiek pārfrāzēta un pierakstīta. Šajā gadījumā atcerēties palīdzēs kinestētisks vingrinājums (rakstīšanas kustība).

3. Prognozēšana – pēc kādas nodaļas mācīšanās skolēns prognozē, kas sekos nākamajā nodaļā, vai arī mēģina izdomāt, kādus jautājumus skolotājs par šo nodaļu varētu uzdot. Tas palīdz skolēnam koncentrēties jaunajam tematam, palielina interesi, kā arī palīdz izmantot iepriekšējās zināšanas jaunā situācijā.

4. Jautāšana – pēc kāda temata mācīšanās skolēns izdomā jautājumus par tā saturu. Lai jautājumi būtu efektīvi, tiem jāaptver visa Blūma taksonomija⁴⁶ no reproducēšanas, izpratnes, lietošanas līdz pat augstākajām domāšanas prasmēm – analīze, sintēze un novērtēšana. Jautājumu veidošanas procesā skolēns aktivizē izziņu, labāk izprot jēdzienus, to būtību un rada asociācijas. Minētājā materiālā ir arī daudzveidīgi jautājumu paraugi, kurus skolotājs var izmantot jebkurā mācību priekšmetā.

5. Apkopošana – skolēns reflektē un apkopo galvā svarīgu mācību materiālu vai prasmes, ko stundā iemācījies. Tas ir ļoti svarīgi, jo tā ir pēdējā iespēja skolēnam izprast mācītā svarīgumu, kas ir nozīmīgi, lai mācīto iegaumētu (tiek pievienotas emocijas un jēga).

Skolotājiem, kas māca mācību priekšmetu latviski, ir daudz iespēju izmantot tekstus, lai atbalstītu un papildinātu mācību procesu. Tālāk doti daži veidi, kā pedagogs varētu palīdzēt skolēniem.

1. Tulkošana un terminoloģija: jebkurā jomā var būt daudz specifisku terminu, kuriem latviešu valodā var nebūt līdzvērtīga termina. Skolotājs varētu sniegt atbalstu, tulkojot vai izstrādājot terminoloģiju, kas atbilst latviešu valodai, lai nodrošinātu skaidru un saprotamu informāciju skolēniem (vairāk par terminiem lasiet sadaļā "Tematiskie moduļi").

⁴² <https://maciunmacies.valoda.lv/wp-content/uploads/2021/03/PUPA2021-2.pdf>

⁴³ https://drive.google.com/file/d/1NjlvhCgs7bW9_nxMxz0ILZLe-c2lcpL9/view?pli=1

⁴⁴ <https://etwinning.lv/darbs-ar-tekstu-mazas-grupas-tiessaiste/>

⁴⁵ <https://profizgl.lu.lv/mod/book/view.php?id=12113&chapterid=2727>

⁴⁶ <http://arhive.iac.edu.lv/assets/Uploads/Projekti/Kritiska-domasana-daudzveidibasveicinasanai/Kompleksasdomasanasprasmes12.pdf>

⁴⁶ <http://arhive.iac.edu.lv/assets/Uploads/Projekti/>

Kritiska-domasana-daudzveidibasveicinasanai/Kompleksasdomasanasprasmes12.pdf

2. Mācību materiāli: atlasīt vai pielāgot mācību materiālus, lai tie būtu piemēroti skolēnu valodas zināšanām. Tie varētu ietvert piemērus, vingrinājumus, laboratorijas darbus un citus resursus, kas palīdzēs skolēniem labāk saprast konkrētā mācību priekšmeta saturu.

3. Konsultācijas un atbalsts: te varētu runāt ne tikai par konsultāciju un atbalstu skolēniem, bet arī skolotājiem. Konsultācijās skolotājiem būtu jāiekļauj ne tika metodiskais atbalsts, bet arī jautājumi par pareizrakstību, gramatiku konkrētajā mācību priekšmetā.

Atcerieties, ka konkrētas skolas, skolēnu un skolotāja vajadzības var atšķirties, tāpēc svarīgi visu iepriekš minēto pielāgot specifiskajām izglītības iestādes vajadzībām un mācība satura prasībām.

Ja klasē/skolā ir skolēni, kuri vēl tikai iepazīst valodu, viņiem būs grūti uztvertsarežģītu tekstu tieši sliktu latviešu valodas zināšanu dēļ. Kā ierosmi idejām iesakām noskatīties lekcijas "Vieglās valodas pamatprincipi mērķgrupai ar īslaicīgi ierobežotu lasītprasmi" 2. daļu⁴⁷ un 3. daļu⁴⁸. Darbs ar jebkuru tekstu ietver vairākas metodes, kas var palīdzēt analizēt, saprast un veidot secinājumus par teksta saturu. Apskatīsimies populārākās metodes, kuras skolotājs var piedāvāt skolēniem, strādājot ar tekstu.

1. Lasīšana un izpratne: pirms jebkādas analīzes ir svarīgi tekstu izlasīt un saprast. Lasot tekstu, pievērsiet skolēnu uzmanību galvenajiem punktiem, argumentiem un faktiem, kā arī noskaidrojiet teksta mērķi un kontekstu.

2. Anotēšana un iezīmēšana: māciet skolēniem veikt atzīmes vai iezīmēt teksta fragmentus, kuri šķiet svarīgi vai interesanti. Tas var būt jēdziena skaidrojums, fakti, kas jums iepriekš nebija zināmi, vai jautājumi, kas rodas, lasot tekstu.

3. Teksta strukturēšana: izmantojiet dažādas metodes, lai strukturētu tekstu. Tās var ietvert galveno ideju vai argumentu identificēšanu, galveno punktu saraksta veidošanu vai pat teksta tēmu sastādīšanu.

4. Analogiju un salīdzinājumu veidošana: māciet izveidot saikni starp teksta informāciju un jau esošajām zināšanām savā dzimtajā valodā, kā arī meklēt analogijas vai salīdzinājumus, kas var palīdzēt izprast un atcerēties saturu.

5. Jautājumu veidošana: māciet formulēt jautājumus, lai dziļāk saprastu teksta saturu un veicinātu kritisko domāšanu. Jautājumi var būt faktu pārbaudei, interpretācijai vai pētījuma iespēju izcelšanai.

6. Kritiska domāšana un analīze: izvērtējiet teksta argumentus, ticamību un loģiskumu. Kritiski novērtējiet faktus un secinājumus, pamatojoties uz pierādījumiem, loģisko domāšanu un kontrargumentiem⁴⁹.

7. Apkopojums un secinājumi⁵⁰: pārskatiet teksta saturu, galvenos punktus un pakavējieties pie secinājumiem. Tas palīdzēs nostiprināt svarīgāko informāciju, kā arī radīt pamatu turpmākajai darbībai.

Visu iepriekš minēto var pielāgot atbilstoši jūsu specifiskajām vajadzībām un mērķiem. Atcerieties, ka darbs ar tekstu ir dinamisks process, kurā, lai iegūtu labākos rezultātus, bieži vien ir jākombinē vairākas metodes un, "lai uzrunātu jauniešus, jāsāk ar tekstiem, kas ir viņiem aktuāli"⁵¹.

Papildus iesakām noskatīties *Skola2030* tiešsaistes seminārus "Aktualitātes mācību saturā"⁵².

⁴⁷ <https://www.lu.lv/en/perlsi/io-latvia/online-study-course-to-train-etr-translators/>

⁴⁸ <https://www.youtube.com/watch?v=m4DEDTRfsR4>

⁴⁹ <https://www.iac.edu.lv/assets/Publications/KD-pamati-LV-isais.pdf>

⁵⁰ <https://www.skola2030.lv/lv/jaunumi/blogs/oskars-kaulens-prasme-spriest-un-secinat-ir-jamaca>

⁵¹ <https://www.lsm.lv/raksts/dzive--stils/sarunas/visi-skolotaji-ir-latviesu-valodas-skolotaji-saruna-ar-izglitibas-eksperti-zani-olinu.a423981/>

⁵² https://www.youtube.com/playlist?list=PLLLs_n2ybYppLnAFX6iqkxKcAz3m2My-Nu

VALODAS VIDES VEIDOŠANA IZGLĪTĪBAS IESTĀDĒ

“Runājošā siena” ir labs palīgs ne tikai valodas apguvei, bet arī padziļinātai temata apguvei. Lai pāreja uz mācībām tikai latviešu valodā norisinātos veiksmīgāk, tās var izmantot jebkurā izglītības posmā.

Tematiski tās var būt dažādas, piemēram, atbilstoši 1., 4. vai 7. klases tematiem valodā vai konkrētajos mācību priekšmetos (iesakām iedvesmoties no pirmsskolu idejām⁵³).

“Runājošās sienas” veicina skolēnu interesi par konkrēto mācību priekšmetu, jo tās palīdz vieglāk iegaumēt prasīto, diskutēt, stāstīt (atbalstam izlasāms materiāls). Skolotājiem jānodrošina, lai “runājošās sienas” rosinātu skolēnos interesi par konkrētu tematu, spēju izteiktsavas idejas. Turpinājumā piedāvājam “runājošās sienas” piemērus, kurus var izmantot dažādos mācību priekšmetos.

Latviešu valodā var veidot un izmantot “vārdu sienu”⁵⁴, “gramatisko likumu sienu”⁵⁵ u. c. sienas, kas veltītas vārdu un to sastāvdaļu izpētei. To saturs ir atkarīgs no vecuma. Sākumskolā var piedāvāt, piemēram, sakārtot vārdus alfabēta secībā, savienot vārdu ar jēdzienu, attēlu utt. Vecākajās klasēs: pēc uzdevuma nosacījumiem (piemēram, divskaņi, patskaņi), gramatikas vielas utt.

Pie sienas varētu būt arī daudzveidīgs mācību saturs, piemēram, vārdu krājums, gramatika, attēli, kas var palīdzēt skolēniem apgūt jaunas valodu prasmes.

“Starptautiski lietojamo terminu siena”

Atbilstoši tematam tiek piedāvāti vārdi, kuri ir saprotami vairākās valodās. Daudzus eksakto priekšmetu nosaukumus veido pēc starptautiski pieņemtiem principiem. Šie nosaukumi ir internacionālistiski, ko vienādā vai līdzīgā rakstībā un izrunā lieto dažādās valodās. Terminu piemērus var atrast LVA veidotajā terminu vārdnīcā vidusskolai⁵⁶.

Daži piemēri.

Ķīmija: fluors, hlors, broms, jods, hēlijs, neons, kriptons, radons, ksenons utt.

Fizika: frekvence, konvekcija, Arhimēda likums utt.

Ja jūs paši veidosiet terminu kartītes, iesaku izmantot Latviešu valodas aģentūrā veidoto terminu vārdnīcu⁵⁷.

Ģeogrāfija: “runājošā siena” kā ekskursija apkārt pasaulei.

Bioloģija: “runājošās sienas”, kas ilustrē jēdzienus bioloģijā. Var veidot materiālu, lai apgūtu konkrētu tematu, piemēram, cilvēka elpošanas orgānu sistēma “Runājošo sienu” var veidot atbilstoši konkrēto mācību priekšmetu tematiem. Piemēram, termini ar attēliem, diagrammas, fotogrāfijas un citi konkrētajam mācību priekšmetam atbilstošie jēdzieni/temati utt. Piemēram, 10 jēdzieni un 10 attēli (attēli var būt tādi, kurus var mainīt), klāt ir pievienotas bultas vai strīpas, ar kuru palīdzību skolēns savieno jēdzienu ar attēlu. Vairāk par terminiem lasiet sadaļā “Tematiskie moduļi”. Turklāt “runājošajai sienai” varētu būt virtuālā pasniedzēja funkcija, kas skolēniem ļautu saņemt atsauksmes un norādījumus, mācoties priekšmetu latviešu valodā.

Plakātu izmantošana mācībās ir lielisks veids, kā vizualizēt un atcerēties svarīgāko informāciju. Tie lieliski papildina “runājošo sienu”, un to izmantošana mācībās ir paņēmiens, kā vizualizēt un atcerēties svarīgāko informāciju. Gatavus plakātus var nopirkt vai lietot to, kas ir pieejams (piemēram, palielinot jebkuru atgādni, darba lapu) vai veidot kopā ar skolēniem. Plakātus var veidot (arī darba lapas un sižetus) tiešsaistē, izmantojot jau gatavas veidnes⁵⁸.

⁵³ <https://skola2030.lv/lv/jaunumi/blogs/blogs-runajosa-siena-kas-stasta-par-dzivi-berndarza>

⁵⁴ <https://maciummacies.valoda.lv/wp-content/uploads/2019/10/INT-LVA-VISS.pdf>

⁵⁵ https://valoda.lv/wp-content/uploads/2017/12/LV-PLAKATI-links_istais.pdf

⁵⁶ https://maciummacies.valoda.lv/wp-content/uploads/2019/10/e-Terminu_vardn.pdf

⁵⁷ <http://www.sazinastils.lv/language-learning/vocabulary/>

⁵⁸ <https://www.storyboardthat.com/lv/izveidot/plak%4%81tu-veidnes>

Tālāk piedāvājam nelielu instrukciju plakātu veidošanai jebkurā mācību priekšmetā.

1. Izvēlieties piemērotu tēmu!

2. Izpētiet saturu (izmantojot pieejamos mācību materiālus un avotus, izpētiet svarīgākos faktus un informāciju par izvēlēto tēmu. Identificējiet galvenos punktus, kas jāiekļauj plakātā)!

3. Izveidojiet plānu (kādu informāciju un grafiskos elementus iekļausiet plakātā), tas palīdzēs saglabāt plakāta struktūru un kārtību!

4. Izvēlieties dizaina elementus (plakātam vajadzētu būt vizuāli pievilcīgam, lai piesaistītu uzmanību un atvieglotu informācijas uztveršanu)!

5. Nodrošiniet skaidru informāciju! Vienkārši formulējiet svarīgāko informāciju un izvairieties no pārāk sarežģītiem vai tehniskiem jēdzieniem. Nodrošiniet skaidru un saprotamu tekstu!

6. Pievērsiet uzmanību izkārtojumam. Izvietojiet informāciju un grafiskos elementus tā, lai plakāts būtu viegli uztverams un pārskatāms. Izvairieties no pārāk liela informācijas daudzuma vienā vietā!

7. Pārskatiet visu tekstu un izvēlēto dizainu. Pārlicinieties, ka nav kļūdu un plakāts izskatās tā, kā bijāt plānojuši!

8. Izdrukājiet to un pielieciet pie klases sienas. Veidojiet plakātu, izmantojot plakātu izveides programmu! To ir ļoti daudz, tāpēc atgādināsim tikai par dažām, piemēram, "Canva"⁵⁹ ir bezmaksas tiešsaistes platforma, kas piedāvā plašu dizaina iespēju klāstu. Tajā ir arī speciāli sagatavotas plakātu veidnes, kas padara plakātu izveidi vieglu un ērtu. "Adobe Spark"⁶⁰ ir rīks, kas ļauj izveidot vizuāli saistošus plakātus, izmantojot tekstu, attēlus un grafiskos elementus. Tas ir viegli lietojams un piedāvā daudzveidīgas pielāgošanas iespējas.

Var izmantot arī slīdrādes. Prezentācija ir lielisks rīks, domāts slīdrāžu izveidei, bet to var arī izmantot plakātu veidošanai. Izmantojot slaidus, var ievietot tekstu, attēlus un grafiskos elementus, lai izveidotu plakātu. Jebkuras rīka izmantošana ir atkarīga no jūsu un skolēnu radošuma un prasmēm. Neaizmirstiet izmantot krāsas, attēlus un grafiskos elementus, kas palīdzēs padarīt, plakātu interesantu un pievilcīgu.

Arī dažāda veida **instrukciju** veidošana un lietošana ir lielisks mācīšanās veids, kas papildina "runājošo sienu." *Skola2030* materiālos ir pieejama atgāde (Kā uzrakstīt instrukciju?), kas palīdzēs tās veidot⁶¹.

⁵⁹ <https://www.canva.com/posters/>

⁶⁰ <https://www.adobe.com/express/create/poster>

⁶¹ <https://mape.skola2030.lv/resources/7204>

IKDIENAS VĀRDI UN FRĀZES

Funkcionālās frāzes ir fiksētas frāzes vai teikumu modeļi, kurus skolotājs vai skolēns var izmantot konkrētās situācijās vai komunikācijas jomās. Šādas frāzes parasti tiek mācītas kā gatavas vienības, lai palīdzētu runātājiem efektīvi izteikties dažādās valodas situācijās, kuras ne vienmēr ir saistītas ar konkrēto mācību priekšmetu.

Funkcionālās frāzes nodrošina konkrētu un praktisku valodas lietojumu, ļauj skolotājiem un skolēniem apgūt un izmantot valodu reālās situācijās, piemēram, risinot organizatoriskos jautājumus, piedaloties sapulcēs vai komunicējot darba vidē. Tas palīdz attīstīt praktiskas valodas prasmes un uztur interesi par mācību procesu.

Izmantojot funkcionālās frāzes, pedagogi var nodrošināt, ka skolēni iemācās gan pareizu gramatiku, gan pareizu kontekstuālo lietojumu. Tādējādi tiek veicināta līdzsvarota valodas attīstība, kurā valodas izpratne, runāšana, lasīšana un rakstīšana tiek attīstīta vienlaikus.

Lietojot funkcionālās frāzes, gan skolotāji, gan skolēni veido loģiskus, tekošus un saprotamus teikumus noteiktos kontekstos. Tas palīdz veidot pārliecību valodas lietošanā un uzlabo komunikācijas prasmes, jo skolēni tiek sagatavoti reālām un konkrētām valodas situācijām.

Kopumā funkcionālās frāzes ir praktisks un efektīvs rīks valodas lietošanai un nostiprināšanai. Tās ļauj skolotājiem un skolēniem ne tikai attīstīt valodas prasmes, bet arī justies pārliecinātiem un gataviem izmantot valodu jebkurā dzīves situācijā.

Pielikumā ir piedāvātas frāzes, kuras skolotājs var izmantot, mācot savu mācību priekšmetu latviešu valodā. Pielikumā iekļauti tie latviešu valodas elementi, kas nepieciešami skolotājam, pasniedzot savu mācību priekšmetu latviešu valodā. Par pamatu ir ņemtas galvenās funkcijas, kādas skolotājs pilda atsevišķās stundās vai vairāku stundu laikā. Piedāvātās frāzes ir domātas, lai pievērstos tieši profesionālajai valodai, kas nepieciešama darbam klasē (L. Holmss, H. P. Laursena, A. Pabriks, E. Papule, B. Šiliņa, T. Urdze, H. Vuds (2001) *Bilingvālā izglītība: rokasgrāmata skolotājiem*, LVAVP).

Aicinām izmantot arī *Skola2030* krātuvi⁶², lai domātu par mācīšanas/mācīšanās dažādajiem aspektiem, iegūtu priekšstatu par to, kā mācīšanu īsteno dažādi skolotāji. Gūt idejas un izmantot tās ikdienas praksē palīdzēs arī LU Starpnozaru izglītības inovāciju centra ideju krātuve⁶³.

⁶² https://mape.skola2030.lv/?page=1&view=materials&style=list&sort=newest_desc&search=&free=false

⁶³ <https://www.siiic.lu.lv/resursi/labas-prakses-e-piemeri/>

TEMATISKIE MODUĻI

Tematiskie moduļi ir veids, kā strukturēt un mācīt priekšmetus, lai veicinātu efektīvāku apguvi. Lai veidotu tematiskos moduļus, mācot mācību priekšmetu latviski, varat ievērot šādu plānošanas procesu.

Mērķis. Mērķi var būt saistīti ar specifiskiem valodas aspektiem, kas jāzina (piemēram, gramatika, termini, lasīšana, runāšana utt.), vai ar konkrētiem mācību priekšmetiem (piemēram, ģeogrāfija, vēsture, māksla utt.).

Uzmanības piesaiste. Izvēlieties paņēmienu, kas ieinteresēs skolēnus. Tas var ietvert tekstu, audiovizuālus materiālus, spēles vai jebkādu citu līdzekli, kas piesaista uzmanību un rada interesi par konkrēto tēmu. Daudz ideju var atrast *Skola2030* sadaļā *Skolotājs2030*⁶⁴.

Izstrādāts plāns. Izveidojiet sīku plānu, kas ietver galvenās tēmas un pasākumus, kas jāveic katram tematiskajam moduļim. Piemēram, ja jūs mācāt par laiku un sezonām, plāns var ietvert laika apstākļu vārdus, sezonu raksturojumu, mazu vārdnīciņu vai vārdu sarakstu, gramatikas noteikumus utt.

Temata apguve. Izmantojiet dažādus mācību līdzekļus un metodes, lai skolēni iegūtu zināšanas un apgūtu nepieciešamās prasmes. Tās var ietvert diskusijas, grupu darbu, lasīšanas materiālu analīzi, valodas vingrinājumus, rakstiskus uzdevumus un praktiskās aktivitātes, kas saistītas ar konkrēto tēmu.

Vērtēšana. Izvērtējiet skolēnu progresu un sasniegumus, izmantojot dažādas vērtēšanas metodes, piemēram, testus, uzdevumus, projektus, vai pat vērtējot viņu runas vai rakstiskās izteiksmes prasmes (vairāk par vērtēšanu sadaļā "Mācību saturs un pieeja").

Atkārtojums un pārskatīšana. Nodrošiniet iespēju atkārtot un pārskatīt iepriekš apgūto informāciju, lai nostiprinātu skolēnu iegūtās zināšanas un izpratni (vairāk sadaļā "Mācību saturs un pieeja").

Pāreja uz nākamo moduli. Pabeidzot vienu moduli, plānojiet pāreju uz nākamo tematisko moduli, nodrošinot saikni ar iepriekšējo apgūto informāciju un veicinot tālāku izaugsmi.

Svarīgi ir pielāgot moduļus atbilstoši skolēnu valodu zināšanām, vecumam un individuālajām vajadzībām. Līdzekļi un metodes var mainīties atkarībā no mērķauditorijas. Pirms ieviešanas ir vērts izstrādāt sīkāku plānu un atlasīt piemērotus mācību resursus, kas atbilst jūsu mērķiem un skolēnu vajadzībām.

Paraugam iespējamais plānojums, kā strukturēt moduli pa tematiem. Mācību priekšmets "Latvijas un pasaulē vēsture 7.–9. klasei"⁶⁵.

1. Ievadlekcija

- Ievads par pirmajām civilizācijām un to nozīmi cilvēces vēsturē.
- Pamatjēdzieni: civilizācija, pilsētvalsts, rakstība, lauksaimniecība, tirdzniecība utt. Jebkuram tematam var izmantot *Skola2030* programmās piedāvāto apgūstamo leksiku⁶⁶.
- Galveno pirmcivilizāciju (piemēram, Mezopotāmijas, Nīlas ielejas, Šumeru, Ēģiptes, Maiju, Ķīnas utt.) pārskats.

2. Sabiedrības un politikas organizācija.

- Pilsētvalsts veidošanās un tās elementi: valdnieks, tempļi, administratīvie centri, amati utt.
- Hierarhija un sabiedrības slāņi.
- Sabiedriskās un politiskās struktūras.

⁶⁴ <https://mape.gov.lv/catalog?search=skolot%C4%81js2030>

⁶⁵ <https://mape.skola2030.lv/resources/132>

⁶⁶ <https://www.skola2030.lv/lv/skolotajiem/macibu-programmu-paraugi-pamatizglitiba>

3. Ekonomika un lauksaimniecība.

- Lauksaimniecības nozīme pirmajās civilizācijās.
- Lauksaimniecības metodes un ierīces.
- Tirdzniecība un tirgus ekonomika.

4. Kultūra un reliģija.

- Māksla, arhitektūra un literatūra.
- Reliģiskie uzskati un rituāli.
- Izglītība un zinātne.

5. Rakstība un valoda.

- Rakstības sistēmas un to attīstība.
- Svarīgākie rakstu piemēri un to nozīme vēsturē.

6. Ietekme un mantojums.

- Pirmo civilizāciju ietekme uz mūsdienu sabiedrību.
- Mantojums kultūrā, politikā, valodā, reliģijā utt.

7. Aktivitātes un uzdevumi.

- Diskusijas par pirmo civilizāciju lomu un ietekmi.
- Lasījumu analīze un diskusijas par pamatjēdzieniem un idejām.
- Projekti un prezentācijas par konkrētām pirmcivilizācijām.

8. Atkārtojums un novērtēšana.

- Atkārtotās aktivitātes un kopsavilkuma pārskatīšana.
- Testi, uzdevumi un projekti, lai novērtētu skolēnu izpratni un prasmes.

Šis ir tikai piemērs, kāda varētu būt tematiskā moduļa struktūra, mācot par pirmajām civilizācijām vēsturē. Skolotājs var pielāgot un papildināt plānojumu atbilstoši konkrētajiem mērķiem, skolēnu līmenim un pieejamiem resursiem. Lai veicinātu skolēnu iesaisti un izpratni par šo interesanto tēmu, izmantojiet dažādus mācību līdzekļus, piemēram, tekstus, vizuālos materiālus, video, diskusijas un praktiskās aktivitātes.

Moduļi ar apgūstamajiem terminiem palīdz nodrošināt strukturētu un sistemātisku mācību procesu, veicina dziļāku izpratni un atmiņas veidošanos, kā arī atvieglo informācijas uztveri un saglabāšanu. Tas ir īpaši noderīgi matemātikas mācību jomā, dabaszinātņu mācību jomā un tehnoloģiju mācību jomā.

Skolotāja un skolēna loma klasē var būt atkarīga arī no mācību materiālu un palīgīdzekļu daudzuma. Ja ir pieejamas mācību grāmatas, uzdevumu krājumi, audiālie un vizuālie palīgīdzekļi, datorprogrammas, tad stunda parasti ir stingrāk strukturēta.

Strādājot klasē, kurā ir skolēni, kas vēl tikai iepazīst latviešu valodu, skolēni, kuri jau prot valodu B2 līmenī, un skolēni, kam tā ir dzimtā valoda, pedagogam kā palīgīdzeklis noderētu terminu vārdnīcas. Lai veidotu apgūstamo terminu vārdnīcu savā mācību priekšmetā, mācot to latviski, ir svarīgi ievērot šādus punktus:

- identificēt galvenos terminus un jēdzienus, kas ir būtiski jūsu mācību priekšmeta kontekstā. Koncentrējies uz terminiem, kas bieži tiek izmantoti vai ir svarīgi konkrēto mācību priekšmetu apgūvē;
- katram terminam sniegt skaidru un saprotamu definīciju latviešu valodā. Izvairīties no pārāk tehniskiem vai sarežģītiem terminiem, ja tos nevar viegli saprast. Mērķis ir nodrošināt skaidrību un vieglu izpratni (vārdnīcas paraugs⁶⁷);
- lai palīdzētu skolēniem labāk izprast terminus, ieteicams pievienot piemērus vai ilustrācijas, kas parāda terminu izmantošanu kontekstā vai praksē. Piemēri palīdzēs pamanīt terminu praktiskās lietošanas veidus;

⁶⁷ https://skolo.lv/pluginfile.php/19371015/mod_resource/content/1/skidrumi-daba-un-tehnika-maisijumi-vardnica.pdf

- iekļaut papildinformāciju par katru terminu, piemēram, etimoloģiju, saistītos jēdzienus vai atsauces uz citiem resursiem, kur skolēni varētu atrast papildinformāciju. Tas veicina plašāku izpratni un saistību veidošanu starp terminiem;
- izkārtot vārdnīcu tā, lai termini būtu viegli atrodamī un sakārtoti alfabētiskā vai tematiskā secībā. Izvēlēties piemērotu formātu, kas var būt tradicionālā vārdnīcas vai digitālā veidā, kā e-grāmata vai tiešsaistes resurss;
- iekļaut vingrinājumus vai pārbaudes jautājumus, kas palīdzēs skolēniem pārbaudīt un nostiprināt apgūtos terminus. Tas veicina aktīvu mācīšanos un pārbauda izpratni;
- lai saglabātu vārdnīcas aktualitāti, regulāri pievienot jaunus terminus vai atjaunot definīcijas, ja tas ir nepieciešams. Tas nodrošinās, ka vārdnīca atbildīs mūsdienu mācību priekšmeta prasībām un izmaiņām.

Kā vienu no idejām aplūkojiet terminu vārdnīcas paraugu dabaszinībās⁶⁸.

Atcerieties, ka apgūstamo terminu vārdnīca ir vērtīgs resurss skolēniem, lai stiprinātu viņu izpratni un valodu saistībā ar jūsu priekšmetu. Tādēļ pielāgojiet to atbilstoši skolēnu valodas līmenim un vajadzībām. Varat izmantot jau pieejamās vārdnīcas, piemēram, LVA veidoto terminu vārdnīcu pamatskolai⁶⁹, mācību materiālus ar vārdnīcām, lai pilnveidotu skolēnu valoddarbības prasmes integrētā mācību procesā (apgūstot latviešu valodu, dabaszinības, sociālās zinības un matemātiku) 1.–3. klasē⁷⁰ un 4.–5. klasē⁷¹, kā arī terminu vārdnīcu vidusskolai⁷². Papildus var izmantot LVA izstrādāto spēli 6.–9. klašu skolēniem zināšanu pārbaudei un pilnveidei. Spēle ietver dažādu mācību jomu terminus, kas grupēti gan pēc mācību jomām, gan arī piedāvājot visu jomu terminus jauktā kārtībā (sadaļa "Visi termini")⁷³. Var noderēt arī digitālais mācību līdzeklis vidusskolai, kas veidots, izvēloties tēmu "Vide". Tēma izvēlēta, ievērojot vienotas pieejas principu visu LVA mācību līdzekļu izveidē (piemēram, gan pamatskolai, gan vidusskolai veidoto CLIL mācību palīglīdzekļu sociālajās zinībās un ģeogrāfijā tēma arī ir "Vide")⁷⁴. Skolēnam ir dota iespēja apgūt katra tabulā nosauktā termina pareizrakstību un izrunu latviešu, vācu un angļu valodā, bet padziļinātai jēdziena izpratnei ir piedāvāti 1–2 uzdevumi. Tie veidoti tā, lai skolēns, tos izpildot, spētu jēdzienus efektīvi lietot, runājot par kādu no tēmām.

Pedagogiem, kuriem latviešu valoda nav dzimtā valoda, iesakām zināšanu atjaunošanai izmantot "Latviešu valodas pašvērtēšanas un pašmācības digitālo rīku pedagogiem"⁷⁵. Tajā iekļautie pašvērtējuma un pašmācības uzdevumi aptver tematus, kas saistīti ar projektā "Kompetenču pieeja mācību saturā" aprakstītajām zinātņu jomām: pedagogija un psiholoģija; dabaszinātnes (dabaszinātņu mācību joma); māksla (kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslas mācību joma); sociālās zinātnes (sociālā un pilsoniskā mācību joma); matemātika (matemātikas mācību joma); veselība un sports (veselības un fiziskās aktivitātes mācību joma); tehnoloģijas (tehnoloģiju mācību joma).

Aicinām izmantot arī citu skolotāju labās prakses krātuvi, lai domātu par mācīšanas un mācīšanās dažādajiem aspektiem, iegūtu priekšstatu par to, kā mācīšanu īsteno dažādi skolotāji. Tas rosinās jūs gūt idejas un izmantot tās ikdienas praksē⁷⁶.

⁶⁸ <https://mape.gov.lv/catalog?search=skolotajs2030>

⁶⁹ <http://www.sazinastilts.lv/language-learning/vocabulary/>

⁷⁰ <https://maciunmacies.valoda.lv/wp-content/uploads/2021/11/MaterialiReemigrejusiem-1-3klase.pdf>

⁷¹ <https://maciunmacies.valoda.lv/wp-content/uploads/2021/11/MaterialiReemigrejusiem-4-5klase.pdf>

⁷² https://maciunmacies.valoda.lv/wp-content/uploads/2019/10/e-Terminu_vardn.pdf

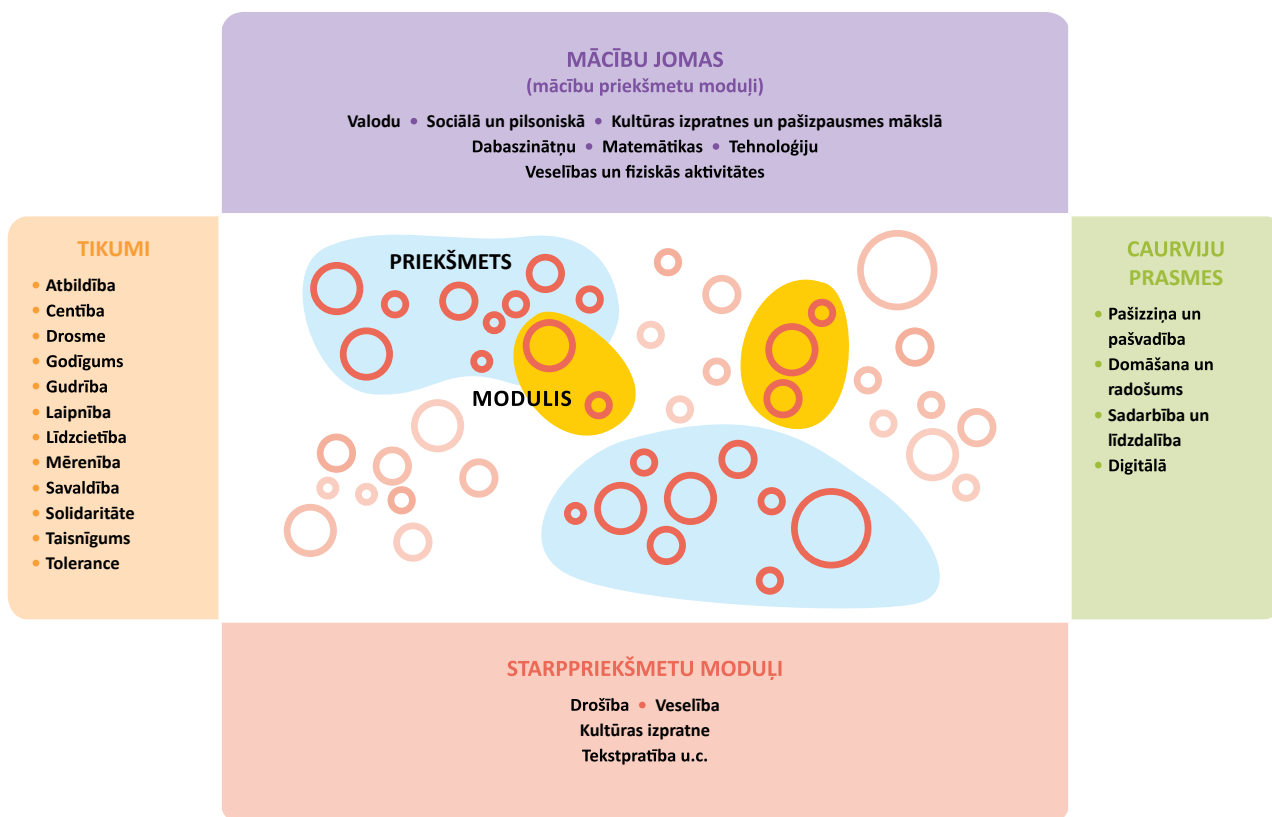
⁷³ <https://maciunmacies.valoda.lv/speles/termini/>

⁷⁴ <https://valoda.lv/games/CLIL-geo-vidusskolai/>

⁷⁵ <https://maciunmacies.valoda.lv/pasvertesanas-un-pasmacibas-riks>

⁷⁶ <https://www.siic.lu.lv/resursi/labas-prakses-e-piemeri/>

Plānojot mācību saturu valsts un skolas līmenī, sasniedzamos rezultātus iespējams tematiski grupēt, veidojot mācību moduļus un mācību priekšmetus⁷⁷.

Vairāk par mācību priekšmetu moduļiem dažādos izglītības posmos lasiet *Skola2030* materiālā “Izglītība mūsdienīgai lietpratībai: mācību satura un pieejas apraksts”⁷⁸.

⁷⁷ https://skola2030.lv/admin/filemanager/files/2/prezentacija_izgl_musdienigai.pdf

⁷⁸ https://skola2030.lv/admin/filemanager/files/2/prezentacija_izgl_musdienigai.pdf

IEPAZĪŠANĀS AR VIETĒJO KULTŪRU

Kultūras iepazīšana, tostarp vietējās, ar to domājot pagastu un pilsētu, kur atrodas konkrētā skola, ir būtisks atbalsts latviešu valodas apguvei un, galvenais, tās izmantošanai ikdienā. Tas palīdzēs izprast konkrētajai vietai un tur dzīvojošajiem cilvēkiem raksturīgo, izprast šīs vietas līdzību un atšķirību no citām. Daudzās *Skola2030* programmās jau ir iekļauti temati, kas palīdz skolēniem iepazīties ar vietējo kultūru, tradīcijām, vēsturi. Piemēram, mācību priekšmeta programmas paraugs sociālajās zinībās⁷⁹, Latvijas un pasaules vēsturē 7.–9. klasei⁸⁰, kultūrā un mākslā⁸¹ utt. Šajā materiālā sniegsim jums dažus ieteikumus, kā vēl iepazīstināt skolēnus ar Latvijas kultūru un vēsturi, lai paplašinātu viņu pasaules redzējumu un veicinātu interesi par Latviju.

Turpinājumā daži ieteikumi, kā to varētu paveikt.

1. Valodas mācību materiāli: iekļaujiet valodas mācību programmā uzdevumus, vingrinājumus un lasīšanas materiālus, kas attiecas uz Latvijas kultūru, vēsturi un tradīcijām. Šādi materiāli var iekļaut tekstus par Latvijas tautasdziesmām, folkloru⁸², simboliem⁸³, latviešu gadskārtējiem svētkiem⁸⁴ un vēsturiskajiem notikumiem.

2. Ekskursijas⁸⁵ un viesošanās: organizējiet ekskursijas uz Latvijas vēsturē un kultūrā nozīmīgām vietām. Piemēram, varat apmeklēt Latvijas Nacionālo vēstures muzeju⁸⁶, Latgales Kultūras vēstures muzeju⁸⁷, Rundāles pils muzeju⁸⁸, Vecrīgu utt. Ja nav iespējams apmeklēt muzejus klātienē, tad izmantojiet daudzu muzeju piedāvātos virtuālos resursus⁸⁹. Latviešu valodas un latviešu dzīvesziņas apguvei iesakām videoekskursijas⁹⁰, kurām ir pievienots arī pārskats par to izmantošanu⁹¹. Pēc šī paša parauga ir veidoti arī videomateriāli, kuri sniedz ieskatu latviskajās tradīcijās un ļauj apjaust latvisko dzīvesziņu⁹². Noderīgs būs arī LVA veidotais informatīvais materiāls “Cittautu kultūrzīmes Latvijā”⁹³, kas balstās cilvēku stāstos.

3. Latviešu valodas prakse: iepazīstiniet skolēnus ar, piemēram, populāriem latviešu teicieniem, sakām-vārdiem, parunām⁹⁴. Rosiniet sarunas un vingrinājumus, lai skolēni varētu praktizēt latviešu valodu ikdienas situācijās. Noteikti iepazīstiniet skolēnus ar jauniešu valodu un arī ar vietējo slengu.

4. Kultūras projekti: izstrādājiet kultūras projektus (vairāk par projektiem *Skola2030*⁹⁵), piemēram, izveidojiet latviešu tautasdziesmu izstādi vai pētiet Latvijas vēsturiskos notikumus. Tas ļaus skolēniem aktīvi piedalīties un apgūt vairāk par Latvijas kultūru un vēsturi. Idejām var apskatīties skolēnu komandu veidotos skaistākos ceļojumu maršrūtus Latvijā⁹⁶. Vairāk par projektu veidošanu var lasīt *Skola2030* “Mācību metodiskajā līdzeklī projekta darba īstenošanai”⁹⁷, kas veidots kā atbalsts skolotājiem, lai ievirzītu skolēnus projekta darbā. Ieteicams to izmantot saistībā ar dokumentu “Vadlīnijas projekta darba vidējās izglītības pakāpē novērtēšanai”⁹⁸.

⁷⁹ <https://mape.skola2030.lv/resources/200>

⁸⁰ <https://mape.skola2030.lv/resources/132>

⁸¹ <https://mape.skola2030.lv/resources/522>

⁸² <https://maciunmacies.valoda.lv/macii/diasporai-un-imigrantiem#1tab>

⁸³ <https://www.youtube.com/watch?v=4uGfWgxx8gg>

⁸⁴ <https://maciunmacies.valoda.lv/wp-content/uploads/2021/05/svetki-un-godi.pdf>

⁸⁵ <https://mape.skola2030.lv/materials/ytNvmAD2LNAWNbBTmxXCbW>

⁸⁶ <https://emuzejs.lnm.lv/>

⁸⁷ <https://www.muzeji.lv/lv/muzeji-latvija/museum/latgales-kulturvestures-muzejs>

⁸⁸ <https://digitalaisgids.rundale.net/#/language>

⁸⁹ <http://www.kulturaspedagogi.lv/dig-makslas-kolekcijas/>

⁹⁰ <http://www.sazinastilts.lv/language-learning/excursions/>

⁹¹ http://www.sazinastilts.lv/wp-content/themes/sazinas-tilts/resources/Excursions/00/multimedia/Ekskursijas_metodiskais_pielikums.pdf

⁹² <http://www.sazinastilts.lv/language-learning/traditions/>

⁹³ http://www.sazinastilts.lv/wp-content/themes/sazinas-tilts/resources/Buklets_Cittautu_kulturzimes_Latvija.pdf

⁹⁴ <https://www.lsm.lv/raksts/dzive--stils/vecaki-un-berni/asini-pratu-un-meli-latviesu-sakamvardi-un-parunas.a262345/>

⁹⁵ <https://www.skola2030.lv/lv/skolotajiem/projekta-darbs>

⁹⁶ <http://www.sazinastilts.lv/konkurss/skaistakas-vietas-latvija/>

⁹⁷ <https://mape.skola2030.lv/resources/14167>

⁹⁸ https://skola2030.lv/admin/filemanager/files/2/Vadlinijas%20PD%20novertesanai_Darba%20variants.pdf

VECĀKU UN SABIEDRĪBAS IESAISTE

Izglītība vienā valodā, nešķirojot bērnus, ir labākais veids, kā saliedēt Latvijas sabiedrību⁹⁹. Mācības latviešu valodā no 2023. gada 1. septembra tiek īstenotas pirmsskolas izglītībā un pamatzglītības pakāpē 1., 4. un 7. klasē. No 2024. gada 1. septembra mācības tikai valsts valodā uzsāks 2., 5. un 8. klašu skolēni, bet no 2025. gada 1. septembra pievienosies arī 3., 6. un 9. klases. Jāatgādina, ka vidusskolas posmā jaunieši jau šobrīd visus mācību priekšmetus apgūst latviešu valodā, bet 1.–6. klašu skolēni latviešu valodā apgūst vismaz 50 % no mācību satura, savukārt no 7. līdz 9. klasei – vismaz 80 % apmērā¹⁰⁰. Atcerēsimies, ka skolā viens no būtiskiem skolēnu vispusīgu izaugsmi ietekmējošiem faktoriem ir sadarbība ar ģimeni. *Skola2030* metodiskā materiāla “Mācību procesa pilnveides atbalsts”¹⁰¹ ceturtajā nodaļā ir pieejams šī procesa sīks apraksts pa vecumposmiem. Papildinājumā piedāvājam vēl dažas idejas un ieteikumus, kā vecākus un sabiedrību varētu iesaistīt procesā atbalstam mācībām latviešu valodā.

1. Komunikācija ar skolu¹⁰². Vecāki var uzturēt regulāru komunikāciju ar skolu, izrādot interesi un atbalstu mācībām latviešu valodā. Tas var ietvert tikšanos ar skolas administrāciju, klases audzinātāju, mācību priekšmetu un valodas skolotāju, lai apspriestu jautājumus, izteiktu bažas un pārrunātu iespējamus risinājumus.

2. Iesaistīšanās valodas apgūvē. Te var ietvert lasīšanu kopā ar bērniem (piemēram, “Krāsojamie komiksi”¹⁰³), stāstu stāstīšanu latviešu valodā, spēļu spēlēšanu (dažādas rotaļas var atrast LVA tīmekļa vietnē “Māci un mācies”, sadaļā “Diasporai”¹⁰⁴) un mūzikas klausīšanos (piemēram, bērnu karaokes dziesmas¹⁰⁵) latviešu valodā. Var meklēt konkrēta bērna interesēm atbilstošus papildu resursus, piemēram, grāmatas, audioierakstus¹⁰⁶, tas palīdzēs bērniem stiprināt savas latviešu valodas prasmes.

3. Ikdienas valodas lietošana. Vecāki var veicināt ikdienas latviešu valodas lietošanu mājās vidē. Tas ietver latviešu valodu sarunās ar bērniem, sniegt instrukcijas, izteikt vēlmes un paskaidrojumus latviešu valodā. Latviešu valodas aktīva lietošana mājās palīdzēs bērniem iemācīties un attīstīt valodas prasmes, kas nepieciešamas mācībām skolā. Tiem, kas vēl tikai mācās latviešu valodu, iesakām grāmatu “Parunāsimies”, tā palīdzēs parunāties par to, kā klājas, ko darām, kas mums patīk, no kā baidāmies, par ko priecājamies, ko vēlamies iemācīties, par ko sakām paldies un ko lūdzam cits citam¹⁰⁷.

4. Atbalsts skolām. Vecāki un vietējās sabiedrības pārstāvji var sniegt atbalstu skolām, kas piedāvā mācības latviešu valodā. Veltīt savu laiku un resursus, lai palīdzētu skolām organizēt papildu valodas nodarbības, piedāvāt materiālus un resursus, kā arī nodrošināt ekspertu atbalstu valodas mācībām. Liels palīgs šajā jautājumā var būt dažādas nevalstiskās organizācijas¹⁰⁸, kuras rīko pasākumus, konkursus skolēniem utt.

5. Kopīgi pasākumi un aktivitātes. Iespējams organizēt kopīgus pasākumus un aktivitātes, kas veicina latviešu valodas izmantošanu un saglabāšanu. Tas var ietvert valodas dienas, kultūras pasākumus, valodu noņemtnes un latviešu valodas konkursus. Šādi pasākumi veicina pozitīvu attieksmi pret latviešu valodu un tās aktīvu izmantošanu (atcerēsimies Latvijas hokeja izlases ierašanos Rīgas pilī pēc izcīnītās 3. vietas pasaules čempionātā¹⁰⁹).

Mājās radītā atbalstošā vide bērna valodas apguvei, pat ja vecāki nesaprot latviešu valodu, iesaistīšanās un atbalsts no skolas, sabiedrības un dažādu resursu izmantošana būtiski palīdz gan bērnam, gan vecākiem valo-

⁹⁹ <https://www.visc.gov.lv/jaunums/saeima-atbalsta-pareju-uz-macibam-tikai-latviesu-valoda-tris-gadu-laika>

¹⁰⁰ https://www.izm.gov.lv/jaunums/saeima-atbalsta-pareju-uz-macibam-tikai-latviesu-valoda-tris-gadu-laika?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.com

¹⁰¹ <https://mape.skola2030.lv/resources/5949>

¹⁰² https://www.youtube.com/watch?v=y70O_PSYOJY

¹⁰³ <https://maciunmacies.valoda.lv/lidz-6>

¹⁰⁴ <https://maciunmacies.valoda.lv/maci/diasporai-un-imigrantiem#1tab>

¹⁰⁵ https://www.youtube.com/watch?v=mCZROmrrEKc&list=PLfp_hyW-Cht_QLDsblyYrfdkGLZocRCgQ&index=1

¹⁰⁶ <https://asakas.net/pasakas/>

¹⁰⁷ <https://valoda.lv/parunasimies/>

¹⁰⁸ <https://www.izm.gov.lv/lv/media/16463/download?attachment>

¹⁰⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=G8KWm1sNKfl>

das apguvē un izpratnē par mācību procesu. Mēģināsim arī atbildēt uz jautājumu *ko darīt, ja bērns mācās latviešu valodā, bet vecāki latviešu valodu neprot?*

*Vai vecāku pienākums ir mācīties mājās kopā ar bērnu? Vecākiem nav jāmāca bērns mājās, bet noteikti ir jāpalīdz bērnam iemācīties mācīties patstāvīgi. Mācīties kopā ar bērniem un no bērniem vienmēr ir vērtīgi. Tas nodrošinās bērna panākumus mācībās, cels viņa pašapziņu un pašcieņu, kā arī uzlabos jūsu savstarpējās attiecības.*¹¹⁰

Turpinājumā piedāvājam vairākās darbības, kā atbalstīt bērnu un vecākus šajā situācijā. Skolotājs varētu ieteikt vecākiem dažas no šīm idejām, proti:

- izmantot vizuālos un atbalsta materiālus, piemēram, attēlus¹¹¹, audiopasakas¹¹², valodas spēles¹¹³, ilustrācijas vai plakātus¹¹⁴, tas palīdzētu bērnam un arī vecākiem izprast valodas saturu. Vizuālie materiāli būtiski atvieglo komunikāciju un izpratni par mācību saturu;
- izmantot valodas tulkošanas rīkus¹¹⁵ vai mobilās lietotnes, kas nodrošina valodas tulkojumu no latviešu valodas uz vecāku dzimto valodu. Šādas palīgprogrammas var palīdzēt vecākiem izprast mācību materiālus un komunicēt ar skolu;
- vecāki var sazināties ar bērna skolu un paziņot par savu situāciju. Skola savukārt var piedāvāt papildu atbalstu, piemēram, valodas tulkošanas vai valodas speciālista konsultācijas, kas palīdzētu vecākiem labāk saprast mācību procesu un atbalstītu bērnu mācībās, kā arī pašmācības rīkus, kas ļauj apgūt latviešu valodu pašmācībā jauniešiem no 15 gadu vecuma un pieaugušajiem¹¹⁶. Var ieteikt arī interneta resursu, kurā ir bezmaksas lejuplādējami audiofaili valodu sākotnējai apguvei. Šajā vietnē var kombinēt jebkuras divas no piedāvātajām 50 valodām¹¹⁷. Vecākiem var piedāvāt vēl arī citus resursus, piemēram, vietni www.integration.lv¹¹⁸, kur ir pieejama informācija vairākās valodās;
- skolotājs var ieteikt vecākiem izlasīt dažus tīmeklī pieejamus materiālus, piemēram, vecāku rokasgrāmatu "Divvalodīgi bērni"¹¹⁹, kas uzrunā vecākus, sniedzot viegli uztveramā valodā informāciju par mītiem un dažādiem stereotipiem. Savukārt atbalsta materiālā "Ceļvedis vecākiem: ģimenes atgriešanās Latvijā un bērna mācības Latvijas skolā"¹²⁰ vecāki atradīs ieteikumus, kā iesaistīt bērnus, plānojot pārcelšanos uz Latviju, kā sameklēt, izvēlēties bērnam skolu un sākt saziņu ar klases audzinātāju, pārdomas par Latvijas izglītības sistēmu un mācību procesu skolās, pārdomas par pieredzētajām, novērotajām atšķirībām dažādu valstu izglītības sistēmās u. c. Šī rokasgrāmata ir pieejama arī angļiski¹²¹. LVA vietnē "Māci un mācies" ir pieejamas arī dažas videokonsultācijas vecākiem, kuri vēlas palīdzēt bērniem¹²².

Tiem vecākiem, kuri baidās, ka bērns var aizmirst dzimto valodu, noderēs materiāls "Vecāki – bērna pirmie valodas skolotāji", kas domāts latviešu diasporas vecākiem, bet idejas var izmantot visi¹²³. Lasot šo bukletu, iedomājieties latviešu valodas vietā konkrētas ģimenes dzimto valodu. Skolotājiem tas būs atbalsts, atbildot uz vecāku jautājumiem par valodu.

Vēl vairāk papildinformācijas, kā arī atbildes uz dažādiem jautājumiem jūs varat atrast *Skola2030* materiālos sadaļā "Vecākiem un skolēniem"¹²⁴.

¹¹⁰ http://atvertaskola.iac.edu.lv/gramatas/buklets_vecakiem/buklets.pdf

¹¹¹ <https://maciunmacies.valoda.lv/wp-content/uploads/2019/10/INT-LVA-VISS.pdf>

¹¹² <https://www.youtube.com/watch?v=PPBGXEHMh0s>

¹¹³ <https://maciunmacies.valoda.lv/speles/valodina/aiziet.html>

¹¹⁴ <http://bilzuvardnica.maciunmacies.lv/>

¹¹⁵ <https://hugo.lv/lv/tools>

¹¹⁶ <https://elaipa.lv/Home/A1>

¹¹⁷ <http://www.goethe-verlag.com/book2/LV/LVPA/LVPA004.HTM>

¹¹⁸ <https://www.integration.lv/>

¹¹⁹ http://atvertaskola.iac.edu.lv/gramatas/vecaku_rokasgramata/vecaku_rokasg.pdf

¹²⁰ <https://maciunmacies.valoda.lv/wp-content/uploads/2021/04/ReemigrantuBerni-vecakiem.pdf>

¹²¹ <https://maciunmacies.valoda.lv/wp-content/uploads/2022/05/ReemigrantuBerni-vecakiem-EN.pdf>

¹²² <https://maciunmacies.valoda.lv/maci/vecakiem#2tab>

¹²³ https://maciunmacies.valoda.lv/wp-content/uploads/2019/10/Buklets_diasporas_vecakiem.pdf

¹²⁴ <https://skola2030.lv/vecakiem-un-skoleniem/kas-jazina-vecakiem>

MĀCĪBU RESURSI

Kā jau esat pamanījuši, vadlīnijas ir veidotas ar daudzām saitēm, kā digitālā publikācija, kurā centāties iekļaut plašu saistītu resursu tīklu, lai, lasot konkrēto sadaļu, jūs varētu viegli pārvietoties un atrast papildinformāciju par lasāmo tematu, piemēriem, attēliem, video un citiem resursiem, kas saistīti ar attiecīgo nodaļu. Domājot par mācību priekšmeta skolotāju, kurš vienlaikus ir arī valodas skolotājs, esam centušies pievienot dažādus materiālus – grāmatas, rokasgrāmatas, audiovizuālos materiālus, interaktīvos tiešsaistes resursus utt., kas var palīdzēt skolotājam gatavoties stundai latviešu valodā.

Šajā sadaļā sniegsim ieskatu par mācību materiāliem, kas netika minēti iepriekš, un piedāvāsim principus, kas var palīdzēt, atlasot mācību resursus.

Vispirms aplūkosim dažus no mācību resursu izvēles principiem, kas veicina efektīvu mācību procesu.

Skaidrība un saprotamība: materiāls ir viegli saprotams, skaidrs un strukturēts, tas palīdzēs skolēniem labāk uztvert un apgūt informāciju.

Piemērotība mācību programmai: mācību materiāli ir saskaņoti ar mācību plānu un mācību mērķiem, atbilst apgūstamajām tēmām un jēdzieniem.

Atbilstība skolēnu prasmēm un zināšanu līmenim: mācību materiāli ir pielāgoti skolēnu pieredzei, spējām un zināšanu līmenim, nodrošinot veiksmīgu sniegtās informācijas apguvi latviešu valodā.

Interaktīvas un saistošas aktivitātes: interaktīvas aktivitātes, uzdevumi, spēles vai vingrinājumi, kas iesaista visus skolēnus (neatkarīgi no valodas prasmes līmeņa) un veicina viņu aktīvu mācību pieredzi.

Vizuālie un audio elementi: materiāli satur vizuālos un audio elementus, piemēram, attēlus, video, diagrammas utt., kas palīdz vizualizēt informāciju un veicina labāku saprašanu.

Piemērotība dažādiem mācīšanās stiliem¹²⁵: mācību materiālos ir iekļauti dažādi elementi, kas atbilst dažādiem mācīšanās stiliem, piemēram, vizuālie elementi, verbālie skaidrojumi, praktiskas aktivitātes utt.

Aktuāla un pierādīta informācija: visa informācija ir aktuāla un ticama, tā sniedz precīzu, zinātniski pamatotu un pārbaudītu informāciju. Sniegtās zināšanas un izmantojamie rīki palīdz sagatavoties nākotnes izaicinājumiem. Piemēram, **e-žurnāls par zinātņi, cilvēku un rītdienas tehnoloģijām**¹²⁶.

Iedvesmojošs un motivējošs saturs¹²⁷: mācību materiāli veicina pozitīvu attieksmi pret mācību un mācīšanos. Skolēniem ir skaidrs, kāpēc konkrētie mācību priekšmeti vai tēmas ir svarīgas viņu izglītības un dzīves kontekstā.

Papildu resursi un atsauces: pieejami papildu resursi, saites uz citiem avotiem vai grāmatām, kas ļauj paplašināt zināšanas par konkrēto tēmu.

Kultūras aspekti¹²⁸: kultūras aspektu un vietējo paražu iepazīšana palīdzēs izprast valodu kontekstā un kultūrā.

¹²⁵ <https://biznesam.swedbank.lv/ievads/izaugsme/macisanas-stili-52928>

¹²⁶ <https://www.atklajumi.lv/index.php>

¹²⁷ https://skola2030.lv/admin/filemanager/files/2/prezentacija_izgl_musdienigai.pdf

¹²⁸ <https://www.unesco.lv/lv/media/1206/download?attachment>

Apkopojot iepriekš minēto, labs mācību materiāls ir tāds, kas nodrošina skolēniem skaidru un interesantu mācību pieredzi, veicinot zināšanu apguvi un prasmju attīstību. Tas atbalsta skolēnu motivāciju un palīdz viņiem gūt panākumus mācību procesā, palīdz skolotājam ievērojami uzlabot mācību procesu un sniegt skolēniem kvalitatīvāku izglītību. *Nepievērst uzmanību tik daudz tam, "ko mācīt", bet vairāk tam, "kā mācīt" un "kā mācīties".*¹²⁹

Tomēr tas viss prasa papildu laiku, tāpēc, piedāvājam dažus nosacījumus, kuru ievērošana var atvieglot skolotājam mācību resursu atlasī konkrētajam tematam un konkrētā skolēna individuālajām vajadzībām:

- kādi resursi visvairāk interesē skolēnus un sniedz labākos rezultātus;
- sadarbība ar citiem skolotājiem, dalīšanās atrastajās un izveidotajās mācību resursu kolekcijās;
- digitālo resursu izmantošana, kas atvieglo konkrētās informācijas meklēšanu un atlasī;
- mācīties no skolēniem, kā darboties ar digitālajiem rīkiem, jo digitālā pasaule ir viņu pasaule.

Tālāk aplūkosim vēl dažus mācību resursus, kas palīdzēs skolotājam sagatavoties stundai latviešu valodā un skolēnam vieglāk apgūt mācību saturu.

Mācību līdzekļus aicinām meklēt **Skola2030 mācību resursu krātuvē**¹³⁰, kur ir iespējams atlasīt filtrā sev vajadzīgo mācību priekšmetu vai kursu.

Apkopojums par dažādiem **digitālajiem resursiem** atrodams *Skola2030* vietnē *Digitālie resursi*¹³¹.

Vairāk par tiem var izlasīt *Skola2030* pētījuma "Digitālie mācību līdzekļi: to izmantošanas iespējas un izai-
cinājumi Latvijā"¹³² gala ziņojumā.

Mūsdienu piesātinātajā informācijas telpā ir jāprot orientēties, izvērtēt informācijas avotus un ticamību, un tas ir arī viens no skolas uzdevumiem un mācīšanās mērķiem. Te palīdzību var rast *Skola2030* materiālā "**Medij-
pratība – palīgs mācībās un dzīvē**"¹³³.

Savukārt Latviešu valodas aģentūras vietnē "Atbalsts mācībām latviski"¹³⁴ ir apkopoti **mācību resursi pārējai
uz mācībām latviešu valodā** (1., 4., 7. klase)¹³⁵. Šī vietne tiks nepārtraukti papildināta.

Digitālais ceļvedis "Palīdzam mācīties"¹³⁶, kurā ir apkopoti mācību, metodiskie un pieredzes materiāli lat-
viešu valodas un citu mācību priekšmetu apguvei izglītības iestādēs, palīdzēs iekļauties mācību procesā skolē-
niem, kam ir nepieciešams atbalsts valodā. Digitālajā ceļvedī viss ir ērti pieejams viena klikšķa attālumā.

Latvijas vēstures un personību izziņāšanas cikls "Personības. Notikumi. Pārmaiņas."¹³⁷ kopā ar vēstures sko-
lotāju Edgaru Bērziņu radīs interesi un iespēju iegūt papildinformāciju.

Metodiskie ieteikumi atbalsta pasākumu nodrošināšanai¹³⁸ paredzēti pedagogiem un atbalsta komandu
speciālistiem, lai organizētu palīdzību skolēniem, kuri saskaras ar grūtībām mācību satura apguvē. Materiālā
ir piedāvāti dažādi atbalsta pasākumu veidi, atgādņu piemēri, ieteikumi, kā arī pieejamie resursi veiksmīgākai
atbalsta pasākumu īstenošanai izglītības iestādē.

Savukārt vietnē *skolo.lv*¹³⁹ ir pieejami gan **attēli**, gan **uzdevumi**, gan dažādas **prezentācijas** utt. Pedagogiem
būs noderīgs arī informatīvais materiāls, kurā ir **ietverti starptautisko skolu pedagogu pieredzes stāsti**¹⁴⁰, kas
sniedz ierosmi darbam gan starptautisko skolu, gan Latvijas vispārīzglītojošo skolu pedagogiem, kā arī tiem, kas
vēlas kaut ko vairāk uzzināt par starptautisko mācību programmu īstenošanu.

Latvijas Drošāka interneta centra tīmekļa vietnē¹⁴¹ ir pieejami **izglītojoši un informējoši materiāli skolēniem
un pieaugušajiem par drošību internetā**, piemēram, spēļu komplekts medijpratības un digitālās pratības stipri-
nāšanai bērniem un jauniešiem¹⁴².

¹²⁹ <https://www.skola2030.lv/lv/jaunumi/blogs/blogs-macisanas-ir-daudz-svarigaka-par-macisanu>

¹³⁰ <https://mape.gov.lv/>

¹³¹ <https://www.skola2030.lv/attalinata-macisanas/macibu-saturu>

¹³² https://www.saeima.lv/petijumi/Digitalie_macibu_lidzekli_Latvija.pdf

¹³³ <https://www.skola2030.lv/lv/jaunumi/blogs/medijpratiba-paligs-macibas-un-dzive>

¹³⁴ <https://valoda.lv/macibu-un-metodiskie-materiali-1-4-7-klasei/>

¹³⁵ https://valoda.lv/wp-content/uploads/2023/05/1_4_7_klase.pdf

¹³⁶ https://maciunmacies.valoda.lv/wp-content/uploads/2021/03/LVA_Paligs_macibas_reemigranti_lab.pdf

¹³⁷ https://www.youtube.com/results?search_query=Edgara+B%C4%93rzi%C5%86a+Iekciju+cikls+v%C4%93stur%C4%93

¹³⁸ <https://www.visc.gov.lv/lv/media/21219/download?attachment>

¹³⁹ <https://skolo.lv/course/index.php?categoryid=6302>

¹⁴⁰ <https://maciunmacies.valoda.lv/wp-content/uploads/2022/12/StarptautiskasSkolas.pdf>

¹⁴¹ <https://drossinternets.lv/lv/materials>

¹⁴² https://drossinternets.lv/uploads/Sadalas/Materiali_nometnem/files/Medijpratibas_spele_instrukcija.pdf

Mācību plānošanas e-vidē MAPE izmēģināšanai ir pieejams **jaunais tematisko plānu veidošanas rīks**¹⁴³ un atrodami **mācību un atbalsta materiāli skolai**¹⁴⁴.

Daži pieejamie resursi piedāvā iespēju veikt virtuālas **ekskursijas un tūres**, lai izpētītu dabas fenomenus, bioloģiskos objektus vai fizikas parādības. Tā ir lieliska iespēja papildināt klases nodarbības ar praktisko pieredzi. Piemēram, digitālie resursi un vietnes, kas piedāvā virtuālās ekskursijas (sadaļā "Iepazīšanās ar vietējo kultūru" ir minēti Latvijā pieejamās digitālās ekskursijas) ir *Google Arts & Culture*¹⁴⁵, *National Geographic*¹⁴⁶ u. c. Vietnē *Skola2030* ir pieejamas jau iepriekš minētās trīs digitālās platformas: mācību resursu krātuve¹⁴⁷, mācīšanās platforma¹⁴⁸ un mācību video platforma¹⁴⁹. Šajā sadaļā minētie mācību resursi ir pieejami bez maksas. Latvijā ir arī privātā sektorā veidotie digitālie mācību resursi.

Skolas veido savas metodisko resursu krātuves, piemēram, Ropažu vidusskolas vietnē ir pieejams **resursu stūrītis**¹⁵⁰, kurā ir ievietoti noderīgi resursi gan mācībām, gan brīvā laika saturīgai pavadīšanai, Tukuma Raiņa Valsts ģimnāzijas vietnē¹⁵¹ apkopoti dažādi **metodiskie materiāli** utt.

Daudzi pedagogi dalās savās idejās, materiālos, izmantojot **sociālo tīklu grupas**, piemēram, *Facebook* grupās "Dalīsimies pieredzē", "Dīvānu skolotājs", "Mācīšanās dabā un no dabas", "Bioloģijas skolotājiem un interesentiem", "Matemātika skolēniem un vecākiem" utt., kur var atrast gan atgādnēs, gan tematiskos plānus, gan saites uz mācību resursiem un semināriem.

Skolotāju ieguldītais laiks un centieni nepieciešamo mācību resursu atlasē atvieglos konkrētā mācību satura izpratni skolēniem, kuri vēl tikai iepazīst valodu, un tiem, kuri jau prot valodu B2 līmenī, un arī tiem, kuriem latviešu valoda ir dzimtā valoda, un veicinās viņu panākumus izglītībā. Lai to paveiktu, ir svarīgi būt atvērtam jaunām tehnoloģijām, sadarboties ar citiem pedagogiem un prast pielāgot mācību metodes un resursus atbilstoši skolēnu vajadzībām.

¹⁴³ <https://mape.gov.lv/blog/jaunais-tematiskais-e-planotajs>

¹⁴⁴ <https://mape.gov.lv>

¹⁴⁵ <https://artsandculture.google.com/>

¹⁴⁶ <https://www.nationalgeographic.org/society/experiential-learning/>

¹⁴⁷ <https://mape.skola2030.lv/>

¹⁴⁸ <https://skolo.lv/>

¹⁴⁹ <https://www.tavaklase.lv/>

¹⁵⁰ <https://ropazu-skola.lv/vecakiem/resursu-sturitis/>

¹⁵¹ <https://tukumagimn.lv/metodiskais-centrs/metodiskie-materiali/>

PIELIKUMS

Funkcijas un valodas frāzes

1. Sasveicināšanās un sociālā saskarsme

Labrīt, priecājos jūs redzēt!
Sveiki! Kā klājas?
Labdien, skolēni! Sēdieties!
Labdien! Prieks jūs redzēt! Sāksim darbu!
Labdien! Ienāciet, lūdzu, klasē/kabinetā!
Sveicināti! Ieņemiet savas vietas!

2. Skolēnu pārbaude, tos izsaucot

...(skolēna vārds), nāc, lūdzu, pastāstīsi ... !
...(skolēna vārds), nāc, lūdzu, pie tāfeles!
...(skolēna vārds), vai tu varētu izskaidrot/definēt/nosaukt / uzrakstīt / parādīt ... ?
...(skolēna vārds), lūdzu, izskaidro / definē / nosauc / uzraksti / parādi ... !

3. Pienākumu sadale

Šodien ir mūsu kārta veikt šādus pienākumus: dežurēt zālē / atbildēt par atslēgām / uzkopt klasi.
Vai kāds gribētu pieteikties brīvprātīgi?
Vai kāds grib pieteikties pats?
Man ir vajadzīgs kāds palīgs / brīvprātīgais, kurš ... .
Kurš no jums gribētu ... ?
Vai ir kāds, kurš būtu ar mieru ... ?
Ja neviens nepiesakās, tad es lūdzu tevi, ... (skolēna vārds), atnes / noskaidro ... !
Es sadalīšu pienākumus.
Labi, ... (skolēna vārds), tu vari ..., bet tu, ... (skolēna vārds), ...
...(skolēna vārds), lūdzu, atnes ... ! Un tev, ... (skolēna vārds), jānoslauka tāfele!
Nākamnedēļ ... (skolēna vārds) un ... (skolēna vārds) pildīs šādus pienākumus: ... .
Nākamnedēļ dežuranti būs ... (skolēna vārds) un ... (skolēna vārds).
...(skolēna vārds), lūdzu, izdali lapiņas / noslauki tāfeli / atnes grāmatas / sakārto klasi / atver logu!
...(skolēna vārds), tu būsi spēles vadītājs!

4. Paziņojumi

Pēc trešās stundas aktu zālē notiks teātra izrāde / koncerts/ tikšanās ar ... .
Šodien sāksim jaunu tēmu par ... .
Stundas beigās būs tests / patstāvīgais darbs par ... .
Tagad iepazīstināšu jūs ar kontroldarba rezultātiem.
Nākamajā stundā iesim ekskursijā uz muzeju.
Lūdzu, paņemiet līdzīgu naudu !
Rīt būs saīsinātas stundas, tāpēc ka skolā notiks leļļu teātra izrāde / sporta sacensības / skolotāju sanāksme.
Nākamnedēļ / nākamajā stundā būs ieskaite.
Piektdien pulksten 18.00 notiks vecāku sapulce.
Uzmanību! Ir mainījies stundu saraksts!
Pēc šīs stundas ... .
Turpmāk ... .

5. Mājas darbu savākšana

Atveriet burtnīcas, lai es varētu apskatīt jūsu mājas darbus!

Vai visi ir uzrakstījuši / paveikuši / izdarījuši / sapratuši / varējuši atrisināt mājas darbu?

...(skolēna vārds), lūdzu, savāc / izdali mājas darbu burtnīcas!

Lūdzu savāciet mājas darbus!

Stundas beigās nolieciet burtnīcas uz mana galda!

Nododiet, lūdzu, mājas darbus!

Es gribētu pārbaudīt jūsu mājas darbus.

Parādiet savus mājas darbus!

Paceliet roku tie, kam nav izpildīts mājas darbs!

6. Iepriekšējās mācību vielas atkārtošana

Pagājušajā / iepriekšējā stundā mēs runājām / rakstījām par ... .

Atkārtosim svarīgākos jēdzienus!

Atcerieties jēdzienus, kurus apskatījām ... !

Kas jums ir neskaidrs no iepriekšējā stundā pārrunātā?

Atcerēsimies dažus faktus / datus / jēdzienus / likumsakarības / cēloņus / iemeslus!

Nosauciet terminus, kurus mēs apgūvām pagājušajā stundā!

Definējiet ... !

Lūdzu, atveriet grāmatas un atkārtojiet ... !

7. Iepazīstināšana ar jauno mācību vielu

Šonedēļ turpināsim runāt par ... .

Šodien mēs iepazīsimies ar ... .

Sāksim aplūkot / apgūt tēmu par ... .

Šodien aizpildīsim kopsavilkuma tabulu par ... .

Mēģināsim atrisināt šādu problēmu: ... .

Kā jūs domājat, kas ir ... ?

Šodien mēs turpināsim pagājušajā stundā iesākto tēmu par ... .

8. Tēmas, sistēmas, principu, detaļu skaidrojums

8.1. Izklāsta organizēšanas līdzekļi

Es gribētu sākt aplūkot šo tēmu, parādot jums svarīgākos sistēmas elementus.

Es gribētu sākt ar tēmas vispārīgu apskatu.

Aplūkosim visas sistēmas shēmu!

Pirms pievērsamies detaļām, izskatīsim svarīgākās tēmas.

Lūk, svarīgākie elementi / idejas: ... !

Izpētīsim / aplūkosim šo tēmu hronoloģiskā secībā / pēc ģeogrāfiskā novietojuma, virzoties no ziemeļiem uz dienvidiem / saskaņā ar klasifikāciju / kategorijām.

8.2. Jautājumi

8.2.1. Lūgums izteikt viedokli

Ko tu domā par šo jautājumu / tēmu / apgalvojumu?

Kāds ir tavs viedoklis / tavs uzskats šajā jautājumā?

Ko tu domā par ... ?

Vai tu piekrīti šim viedoklim / izteikumam?

Vai tev tas šķiet pamatoti ?

Kādas ir tavas domas?

Vai tu domā tāpat?

Un kā šķiet tev?

8.2.2. Jautājumi par faktiem

Kurš / kura ir lielākais / lielākā ... ?

Kas ir svarīgākais ...?

Kad sākas / beidzas ...?

Kur atrodas ... ?

Cik augsts / augsta ir ...?

Pie kuras grupas pieder ...?

Uz kuriem devās ... ?

Cik ilgi pastāvēja ...?

Kas bija ...?

8.2.3. Lūgums izskaidrot

Paskaidro, kā darbojas šī sistēma / princips / mehānisms / organizācija!

Kā tas notiek?

Izskaidro to saviem vārdiem!

Kādi ir šīs darbības cēloņi / rezultāti?

Kas no tā gūtu labumu ... ?

Kāpēc notika ...?

Kā ... kļuva par ... ?

8.2.4. Lūgums pierādīt

Vai vari pierādīt tikko sacīto?

Vai tu vari minēt pierādījumus savai domai / izteikumam?

Vai tu vari pamatot savu domu / izteikumu?

Vai tu vari atsaukties uz kādu dokumentu / autoritatīvu avotu?

Vai tas tev šķiet pamatots apgalvojums? Kā uzskata pārējie?

8.2.5. Lūgums dot kopsavilkumu

Lūdzu, pasaki, kas šajā nodaļā / rakstā bija būtiskais / svarīgākais!

Kāda bija šīs nodaļas / raksta galvenā doma?

Lūdzu, uzraksti kopsavilkumu par šo nodaļu / šo tēmu / uzzināto!

Kā tev šķiet, kādi bija svarīgākie punkti / dati / notikumi šajā ...?

8.3. Plakātu un citu uzskates līdzekļu lietošana

Plakātā attēlots / parādīts ... .

Šodien stundā izmantosim šo plakātu / shēmu / filmu, lai parādītu ... .

Ko pierāda šis eksperiments / šie izmēģinājumi ...?

Grāmatā ievietotie zīmējumi / attēli / tabulas / shēmas sniedz informāciju par ... .

Kartē / grāmatā / tabulā / kolekcijā / shēmā jūs varat aplūkot ... .

Kādus interesantus faktus / notikumus jūs redzējāt šajā ... ?

8.4. Terminoloģija

Atkārtosim apgūtos terminus!

Izraksti no teksta terminus! Izskaidro tos!

Sameklē tekstā šādu terminu definīcijas: ... !

Tulkojumā no grieķu (latīņu) valodas šis vārds nozīmē ... .

Šis vārds tulkojumā no ... nozīmē ... .

Ierakstīsim šo terminu burtnīcā!

Grāmatas pielikumā ir ievietota terminu vārdnīca.

8.5. Jautājumi par nozīmi, tulkojumu

Kāda ir šā vārda / jēdziena definīcija / nozīme?

Izskaidro šo jēdzienu saviem vārdiem!

Kā to tulko ... valodā?

Ko tas nozīmē ... valodā?

Kā to pateikt ... valodā?

8.6. Lasīšana

Lasī tekstu grāmatas ... lappusē!

Kāda ir teksta galvenā doma?

Izlasī tekstu un uzraksti plānu / konspektu!

Tekstā atrodiet atbildi uz šādiem jautājumiem: ... !

Papildinformāciju jūs varat atrast ...!

Grāmatas pielikumā ir ... .

8.7. Tēmu sasaiste jaunās vielas izklāsta laikā

Notikumu secība

Pirmkārt, ..., otrkārt ... .

Sāksim ar to, ka ... .

Vispirms ... .

Sākumā ... .

Apmēram 2000. gadā p. m. ē. ... .

Tad ..., un pēc tam ... .

Un tāpat tā rezultātā ... .

Pa to laiku ... .

Beigās ... .

Visbeidzot ... .

Notikumu nozīmīgums

Vissvarīgākais, kas mums jāsaprot, ir ... .

Galvenā problēma bija tā, ka ... .

Nedaudz mazāk svarīgs jautājums bija ... .

Vēl svarīgāk ir tas, ka ... .

Pārsteidzoši bija tas, ka ... .

Novēršanās no tēmas

Tas ir labs jautājums, es gribētu mazliet novērsties no mūsu tēmas, lai atbildētu uz šo jautājumu ... .

Viedokļa izteikšana

Pēc manām domām, ...

Es domāju, ka ... .

Es uzskatu, ka ... .

Es sacītu, ka ... .

Rietumos daudzi cilvēki domā, ka ... .

Vai varētu būt, ka ...?

Var būt, ka atbilde drīzāk meklējama citā virzienā.

Nezinu, bet vai nevarētu būt tā, ka... .

Varētu būt, ka ... .

Man ir aizdomas, ka ... .

Man šķiet, ka ... .

Es iedomājos, ka ... .

Es jūtu, ka ... .

Es šaubos, vai ... .

Oficiālais viedoklis ir – ... .

Ierosināšana

Man ir priekšlikums ... .

Mēs varētu ... .

Varbūt mēs varētu ... ?

Viens veids, kā iespējams uzlabot situāciju, ir ... .

Vai mēs nevarētu ...?

Varbūt pamēģināsim ... .

Es jūsu vietā pamēģinātu ... .

Agrāk mēs vienmēr ... .

Tradicionālā pieeja ir šāda: ... .

Darīsim tā: ... .

Vai nebūtu labāk, ja ...?

Dziļāks ieskats kādā tēmā

Turklāt ... .

Vēl ... .

Vēl vairāk ... .

Šeit rodas jautājums ... .

Taču būtība ir tāda, ka ... .

Šis fakts liek mums padomāt par jautājumu: ... .

Es gribētu pievērst jūsu uzmanību vēl vienam jautājumam / apstāklim / faktam / aspektam.

Ne tikai tas, bet arī ... .

Nerunājot nemaz par to, ka ... .

Un turklāt vēl ... .

Paredzamas situācijas, nosacījumi

Ja notiks tā, kad ... .

Kad tā notiek, tad parasti ... .

Tikko kā tas notiks, var sagaidīt, ka ... .

Ja kādreiz novērosiet šādu situāciju, tad uzmanīgi skatieties vai ... .
Negaidiet, ka ..., kamēr vispirms nav ... .

Analīze

Šis ir ... piemērs.
Tas norāda uz ... .
Tas liek domāt, ka ... .
Tas varētu nozīmēt, ka ... .
Šis varētu būt ... gadījums. Tas pierāda, ka ... .
To var interpretēt kā ... .

Skolēna sacītā atkārtojums

Tātad tu saki, ka ... .
Citiem vārdiem runājot, ...
Ja es pareizi saprotu, tu gribi teikt, ka ... .
Atkārtojiet tevis sacīto, ...
Tu domā, ka ... .
Labojumi iepriekš

Labojumi iepriekš sacītajā

Es ar to gribēju teikt, ka ... .
Ar to es domāju, ka ... .
Es centos pateikt, ka ... .
Es to pateikšu citiem vārdiem: ... .

Kad izskats ir mānīgs

Izskatās tā, it kā ..., bet patiesībā ... .
No pirmā acu uzmetiena liekas ..., bet faktiski ... .
Šķiet, ka ... , bet īstenībā ... .

Priekšroka

Es labāk gribētu, lai ... .
Man labāk patiktu, ja jūs ... .

Šaubu izteikšana

Tas ir iespējams, bet ... .
Tā ir taisnība, bet vai tu esi padomājis par to, ka ... .
Jā, bet paturi prātā, ka ... .
Tā ir laba doma, vienīgi ... .
Jā, taču atceries, ka ... .
Tas ir iespējams, bet vai tu esi ņēmis vērā faktu, ka ... .
Uzmanības vēršana uz jautājuma citu aspektu
Tā var būt taisnība, tomēr, no otras puses, ...
Iespējams, bet ... .
Bet neaizmirsti, ka ... .
Tas, ko tu saki, izklausās pareizi, tomēr ... .
Es tomēr domāju, ka ... .

Paredzamas situācijas, nosacījumi

Ja notiks tā, kad ... .

Kad tā notiek, tad parasti ... .

Tikko kā tas notiks, var sagaidīt, ka ... .

Ja kādreiz novērosiet šādu situāciju, tad uzmanīgi skatieties vai ... .

Negaidiet, ka ..., kamēr vispirms nav ... .

Analīze

Šis ir ... piemērs.

Tas norāda uz ... .

Tas liek domāt, ka ... .

Tas varētu nozīmēt, ka ... .

Šis varētu būt ... gadījums. Tas pierāda, ka ... .

To var interpretēt kā ... .

Skolēna sacītā atkārtojums

Tātad tu saki, ka ... .

Citiem vārdiem runājot, ...

Ja es pareizi saprotu, tu gribi teikt, ka ... .

Atkārtojiet tevis sacīto, ...

Tu domā, ka ... .

Labojumi iepriekš

Labojumi iepriekš sacītajā

Es ar to gribēju teikt, ka ... .

Ar to es domāju, ka ... .

Es centos pateikt, ka ... .

Es to pateikšu citiem vārdiem: ... .

Kad izskats ir mājīgs

Izskatās tā, it kā ..., bet patiesībā ... .

No pirmā acu uzmetiena liekas ..., bet faktiski ... .

Šķiet, ka ... , bet īstenībā ... .

Priekšroka

Es labāk gribētu, lai ... .

Man labāk patiktu, ja jūs ... .

Norāde uz izņēmumu

Šim likumam, protams, ir arī izņēmumi.

Te jāatceras izņēmums, ka ... .

Izņemot šīs idejas, tas ir ... .

Šajā jēdzienā neietilpst ... .

Aicinājums paskaidrot

Vai tu vari paskaidrot, kā ...?

Lūdzu, paskaidro savu atbildi / domu!

Vai tu vari paskaidrot, kādēļ tu izvēlējies šo atbildi?

Lūdzu, izvērs savu atbildi!

Vai tas nozīmē, ka tu domā, ka ...?

Vispārinājums

Vispār ... .

Vispārīgos vilcienos ... .

Vispārīgi runājot, ...

Parasti ... .

Kā vienmēr, ...

Tipiski ir tas, ka ... .

8.8. Vilcināšanās un klusuma mirkļu aizpildīšana

Hm-m.

Tā.

Labi.

Jā.

Pie kā es paliku?

Ko es gribēju ar to teikt?

Ļaujiet man padomāt!

Kā lai es to pasaku?

Ļaujiet man sākt no sākuma!

Tā ir sarežģīta problēma.

Tas ir sarežģīts jautājums.

Pagaidiet brīdi!

Man jāsameklē savos materiālos atbildes uz šiem jautājumiem.

Tas varētu būt ... .

Ja es nekļūdus ... .

8.9. Zināšanu pārbaude un atkārtojuma jautājumi

Vai visu sapratāt?

Vai ir kādi jautājumi ?

Vai pēc ... izlasīšanas / noklausīšanās / noskatīšanās kaut kas ir neskaidrs?

Ko nozīmē šis termins / jēdziens / priekšstats?

Lūdzu, pasakiet to saviem vārdiem!

Kādi šajā nodaļā / rakstā / tēma ir trīs svarīgākie punkti?

Kādi bija šīs nelaiemes / sacelšanās / cēloņi?

Kādi bija vēlēšanu / skandāla / atdalīšanās / apvienošanās rezultāti?

Kādas bija šā notikuma atskaņas / sekas?

9. Norādes par darba organizēšanu

9.1. Grupu darbs

Šodien mēs strādāsim grupās / pāros!

Sadalieties mazās grupās pa 3 līdz 5 cilvēkiem!

Tālāk strādāsim pāros!

Izlasiet uzdevumu grupā!

Uzrakstiet ... , par ko esat vienojušies!

Sadaliet pienākumus grupā!

Pēc 15 minūtēm jums būs jāpastāsta par savu darbu /par paveikto!

Izvirziet no grupas vienu cilvēku / norīkojiet grupāvienu cilvēku, kurš izteiks jūsu viedokli, un vienu, kurš pierakstīs informāciju!

9.2. Norādījumi diskusiju grupām

Vispirms sadalieties grupās!

Pirmajai grupai būs tēma ... , otrajai grupai būs ..., un trešajai būs ... .

Izvēlieties vienu runātāju un vienu cilvēku, kas visu pierakstīs!

Katram skolēnam jāsatavot stāstījums par savām idejām / faktiem un ar tām / tiem jāiepazīstina pārējie.

Lūdzu, dari mums zināmu savu viedokli!

Kāds ir tavs viedoklis?

Kā tu domā?

Pastāsti!

Salīdzini savu viedokli ar grupas viedokli!

Pārrunā un apspried to ar saviem grupas biedriem!

Pamato savu viedokli ar konkrētiem faktiem / piemēriem!

Pēc tam kad jūs grupās būsiat sagatavojušies runāt par padarīto, mēs visi kopā to noklausīsimies.

Iepazīstini citus ar saviem atklājumiem / savu referātu!

Konkretizē savas idejas!

Aicini citus izteikt komentārus un uzdot jautājumus!

9.3. Lomu spēles

Šodien lomu spēlē piedalīsies ... .

Lūdzu, izejiet un pagaidiet aiz durvīm!

Izlasiet lomu aprakstus!

Spēles vadītājs / vadītāja būs... .

Izvēlieties un sadaliet lomas savā grupā!

Skatītāji, raksturojiet "aktierus"!

9.4. Individuāli uzdevumi

Šoreiz strādāsim individuāli!

Uzmanīgi izlasi uzdevumu!

Patstāvīgi aizpildi / izpildi ...!

Iekrāso darba burtnīcā ...!

Atrodi .../ salīdzini .../ nosaki .../ secini .../ parādi .../ pierādi, ka .../ pamato .../ sameklē .../ definē ...

/ sargrupē .../ atzīmē .../ iezīmē .../ izpēti .../ izskaidro .../ demonstrē .../ apraksti ...!

Tavā rīcībā ir 10 minūtes.

Veido stāstījumu, izmantojot šos vārdus!

Izsvītro liekos vārdos!

Izmanto tabulu / atlantu / karti / balsta vārdus!

Atrodi / sameklē mācību grāmatā / ... lappusē / kartē ...!

Sagrupē ... pēc izcelsmes / lieluma / augstuma / svarīguma!

Salīdzini ... pēc lieluma / platības!

Apraksti ... pēc dotā plāna!

Veido ... shēmu!

Noskaidro ... uzbūvi / funkcijas!

9.5. Pētniecības darbs

9.5.1. Pētniecība

Šā pētījuma mērķis / mērķi ir ... .

Gribu jums piedāvāt šādas pētījumu tēmas: ... .

Jūs varat izvēlēties jebkuru no šīm tēmām, tikai tai jābūt saistītai ar ... .

Pētniecības projektā izmantojiet mācību grāmatu, citas grāmatas, avīzes un žurnālus!

Izmantojiet dažādus avotus!

Saplānojiet pētījuma posmus!
Apsveriet secinājumus, kurus gribat ietvert savā ziņojumā
Lūdzu, pastāstiet, kādas metodes jūs izmantojāt savā pētījumā!
Iekārtojiet dienasgrāmatu, kurā aprakstiet visas grūtības, ar kurām saskarsieties pētījumu gaitā!

9.5.2. Pārskati

Materiāli ir jānoformē atbilstoši šim plānam.
Apkopojiet darba rezultātus!
Darba rezultātus saistiet ar ...!
Uzrakstiet pārskatus laikus!
Rakstiet pēc šāda plāna!
Noformējiet darbu uz A4 formāta lapām!
Pārskata beigās jābūt secinājumiem.
Vēlams pārskatu papildināt ar attēliem / zīmējumiem / tabulām / shēmām.
Sistematizējiet ekskursijas laikā savāktos materiālus!
Pārskati jāiesniedz / jānodod rīt / pēc divām dienām / līdz pirmsdienai.

9.6. Pārbaudes darbi un eksāmeni

Izvēlieties / atzīmējiet pareizo atbildi!
Nosvītrojiet nepareizos apgalvojumus / vārdus!
Pēc teksta izlasīšanas atbildiet uz jautājumiem un aizpildiet tabulu!
Rakstiet ar zīmuli / pildspalvu!
Veicot šo darbu, jūs nedrīkstat izmantot korektoru / vārdnīcu / mācību grāmatu!
Izdomājiet attēlam nosaukumu!
Izskaidrojiet šo vārdu nozīmi!

9.7. Mājas darbi

Atveriet dienasgrāmatas un ierakstiet ...!
Nākamās nedēļas laikā uzrakstiet ziņojumu par ...!
Uzrakstiet stāsta / raksta / nodaļas plānu!
Pasvītrojiet galveno!
Mājās jums jāiemācās... nodaļa no 5. līdz 7. lappusei.

10. Kopsavilkums par apgūto tēmu

Šodien jūs uzzinājāt... .
Rezultātā jūs ieguvāt / apguvāt / pierādījāt / secinājāt / pārliecinājāties par ... .
Svarīgākais šīs dienas tēmā bija ... .
Tagad droši var apgalvot, ka ... .
Mēs guvām priekšstatu par ... .
Varam teikt, ka ... .
Īsāk sakot, ...
Ņemot vērā visu sacīto, ...
Atkārtojot iepriekš minēto, ...

11. Atgriezeniskās saites nodrošināšana

11.1. Iedrošināšana

Ļoti labi.

Lūdzu, turpini!

Pareizi.

Ļoti laba doma!

Neuztraucies! Runā drošāk!

Tāpat turpiniet tālāk!

Tu labi strādāji / atbildēji.

11.2. Labošana

Pārbaudiet savu darbu vēlreiz!

Vai visi piekrīt teiktajam?

Varbūt to varētu pateikt citādi?

Pamēģini to izdarīt vēlreiz / citādi!

Vai kāds domā citādi?

Vai tas ir pareizi?

Vai kāds pamanīja kļūdu?

Arī labi, bet es gaidīju citu atbildi.

Vai ir arī citi varianti?

12. Klases kontrolēšana

Lūdzu, uzmanību!

Nesarunājieties!

Strādāji patstāvīgi!

Lūdzu, klusāk!

Sēdiet mierīgi!

Strādāji klusāk!

Esiet uzmanīgi!

Ievērojiet drošības noteikumus!

Netraucē citus!

13. Izvērtēšana

13.1. Pozitīva izvērtēšana

Paldies par darbu!

Ļoti labs darbs.

Šodien mums bija labi rezultāti!

Tas tev / jums labi / ļoti labi izdevās!

Lieliski! Izcili! Teicami!

Izcils darbs.

Veiksmīga atbilde.

Jūsu darbi ir saturīgi un interesanti.

Mēs paveicām visu, kas bija iepļānots.

Šodien jūs labi pastrādājāt!

13.2. Negatīva izvērtēšana

Kāpēc nav izpildīti visi nosacījumi?

Kā tas var būt, ka nav ...?

Jūs esat labi strādājuši, tomēr bijuši pavirši.

Kāpēc nepārbaudījāt faktus?
Tas vispār neattiecas uz šo tēmu.
Ja šādi strādāsiet, tālāk netiksim.

13.3. Izvērtēšana ar pamudinājumu vai komentāru

Tu noteikti varēji vēl labāk.
Citreiz vairāk uzmanības pievērs ... .
No tevis es gaidīju labāku / plašāku atbildi.
Tev jāpacenšas, tad būs vēl labāk.
Tā nekas, bet tu esi aizmirsis uzrakstīt / pasvītrot /izrēķināt / norādīt ... .

14. Noslēgums

Vai ir kādi jautājumi?
Vai viss ir skaidrs?
Nākamajā stundā mēs turpināsim.
Iedodiet man dienasgrāmatas, es ierakstīšu atzīmes!
Sakārtojiet savas darba vietas!
Nākamreiz paņemiet ... .
Vislabākie rezultāti šodien bija ... .
Atcerieties, ka rīt jāņem līdzi ...!
Neaizmirstiet, ka rīt stunda sāksies pulksten 9.45!

15. Atvadīšanās

Uz redzēšanos!
Tiksimies nākamajā stundā!
Labu veiksmi!
Paldies, tas šodien ir viss.
Varat būt brīvi.
Paldies par uzmanību!
Visu labu, līdz nākamajai reizei!

"Bilingvālā izglītība: rokasgrāmata skolotājiem", 2001, LVAV

**DOMĀT.
DARĪT.
ZINĀT.**

Valsts izglītības satura centra īstenotā projekta "Kompetenču pieeja mācību saturā" mērķis ir izstrādāt, aprobēt un pēctecīgi ieviest Latvijā tādu vispārējās izglītības saturu un pieeju mācīšanai, lai skolēni gūtu dzīvei 21. gadsimtā nepieciešamās zināšanas, prasmes un attieksmes.

Projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ